Towards Better Sharing of Cultural Heritage - An Agenda for Copyright reform.
This document has been translated into Greek by Vasiliki Psaridou.
The original English version is the authoritative version on which this unofficial translation is based.

Towards Better Sharing of Cultural Heritage - An Agenda for Copyright Reform.

Προς μία Καλύτερη Κοινή Χρήση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς - Μια Ατζέντα για τη Μεταρρύθμιση των Πνευματικών Δικαιωμάτων

Έγγραφο Πολιτικής Creative Commons
09-02-2022

Προετοιμάστηκε από την Brigitte Vézina (Διευθύντρια Πολιτικής, Open Culture και GLAM, Creative Commons). Πρόσθετοι συνεισφέροντες (με αλφαβητική σειρά): Susanna Ånäs (CC Finland / CC ExCom του Παγκόσμιου Συμβουλίου Δικτύου)· Carys Craig (Πανεπιστήμιο της Υόρκης); Rebecca Giblin (Πανεπιστήμιο της Μελβούρνης); Shanna Hollich (CC ΗΠΑ); Revekka Kefalea (GLAM Hack); Paul Keller (Communia / Open Future); Thomas Margoni (KU Leuven); Ariadna Matas (Europeana); Kristina Petrasova (Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid / inDICEs); Jonathan Poritz (CC USA); Matthew Rimmer (Πανεπιστήμιο Τεχνολογίας Κουίνσλαντ) Melissa Terras (Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου); Χάρι Τόμας (Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου); Maarten Zeinstra (Open Nederland | CC Ολλανδία)

Πολιτική στα Creative Commons

Το Creative Commons (CC) επηρεάζει την παγκόσμια πολιτική για την εξάλειψη των φραγμών πνευματικών δικαιωμάτων στην καθολική πρόσβαση και επαναχρησιμοποίηση της γνώσης και του πολιτισμού, συμπεριλαμβανομένης της πολιτιστικής κληρονομιάς που φυλάσσεται σε γκαλερί, βιβλιοθήκες, αρχεία και μουσεία (GLAM). Ως μέρος του προγράμματος Open GLAM, η CC εργάζεται για να διασφαλίσει ότι τα συμφέροντα, οι ανησυχίες και οι ανάγκες του κοινού και των GLAM για την εκπλήρωση της αποστολής δημοσίου συμφέροντος εξισορροπούνται με εκείνα των κατόχων δικαιωμάτων με δίκαιο τρόπο.

Στόχος και Περίληψη αυτού του Εγγράφου Πολιτικής

Αυτό το έγγραφο προορίζεται να λειτουργήσει ως πυλώνας και σημείο αναφοράς για το έργο υπεράσπισης της CC στη μεταρρύθμιση των πνευματικών δικαιωμάτων στο πλαίσιο της πολιτιστικής κληρονομιάς, με έμφαση σε ζητήματα που προκύπτουν στο ψηφιακό περιβάλλον. Μπορεί να χρησιμεύσει για να υποστηρίξει μέλη της κοινότητας της CC στις δικές τους προσπάθειες συνηγορίας, να καθοδηγήσει τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής στις νομοθετικές τους διαδικασίες και να ενημερώσει οποιονδήποτε ενδιαφέρεται για τα ζητήματα πολιτικής που αφορούν την πρόσβαση και την επαναχρησιμοποίηση του πολιτισμού και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Πιθανότατα θα προσαρμοστεί σε *έναν Οδηγό GLAM για υπεύθυνους χάραξης πολιτικής* και θα επαυξηθεί με παραδείγματα από την πραγματική ζωή, μελέτες περιπτώσεων και πρακτικές συμβουλές.

Ξεκινά με μια επισκόπηση των προκλήσεων πνευματικών δικαιωμάτων στις νόμιμες δραστηριότητες των GLAM, ιδίως τη διατήρηση (κυρίως μέσω ψηφιοποίησης) και την κοινή χρήση εικόνων και δεδομένων ψηφιακού και ψηφιοποιημένου περιεχομένου για πρόσβαση, χρήση και επαναχρησιμοποίηση. Σημειώνει επίσης τις ανατριχιαστικές επιπτώσεις των πνευματικών δικαιωμάτων εν όψει της γενικής αποστροφής κινδύνου του τομέα GLAM. Στη συνέχεια, το έγγραφο προσφέρει πληροφορίες για την αποτελεσματική μεταρρύθμιση των πνευματικών δικαιωμάτων για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων, με έμφαση στις ευκαιρίες που σχετίζονται με το ψηφιακό περιβάλλον. Οι προτάσεις για μεταρρύθμιση αποσκοπούν στη δημιουργία ασφάλειας δικαίου και διεθνούς εναρμόνισης καθώς και στη διευκόλυνση των διασυνοριακών συναλλαγών.

Το έγγραφο ενθαρρύνει τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να αναγνωρίσουν και να υποστηρίξουν τους κεντρικούς ρόλους των GLAM στη διατήρηση και την παροχή πρόσβασης στη γνώση και τον πολιτισμό σε όλα τα μέλη της κοινωνίας. Παροτρύνει τους φορείς χάραξης πολιτικής να συνεργαστούν με τους ενδιαφερόμενους για να διασφαλίσουν ότι υπάρχουν σαφείς, απλές και αποτελεσματικές πολιτικές για την υποστήριξη της καλύτερης ανταλλαγής της πολιτιστικής κληρονομιάς προς το δημόσιο συμφέρον.

Το έγγραφο παρέχει μια υψηλού επιπέδου επισκόπηση των ζητημάτων πολιτικής και, ως σύνολο, δεν αντικατοπτρίζει απαραίτητα την τρέχουσα κατάσταση σε κάποια συγκεκριμένη δικαιοδοσία.

Εισαγωγή — Πώς τα πνευματικά δικαιώματα αποτυγχάνουν τα ιδρύματα πολιτιστικής κληρονομιάς και το κοινό

Τα GLAM διαδραματίζουν θεμελιώδη ρόλο στην κοινωνία

Η πρόσβαση στον πολιτισμό και τη γνώση είναι απαραίτητη για τη διατήρηση ζωντανών και ευημερούμενων κοινωνιών.

Οι γκαλερί, οι βιβλιοθήκες, τα αρχεία και τα μουσεία (GLAM) είναι οι πύλες που ανοίγουν τον πολιτισμό και τη γνώση του κόσμου για αιώνες και διαδραματίζουν θεμελιώδη ρόλο για τις κοινότητες που υπηρετούν. Παρέχουν πόρους και υπηρεσίες για απόλαυση, εκπαίδευση, έρευνα και την προώθηση της γνώσης και τονώνουν τη δημιουργικότητα και την καινοτομία στην υπηρεσία της παγκόσμιας, βιώσιμης ανάπτυξης. Τα GLAM είναι τα ιδρύματα όπου το κοινό μπορεί να απολαμβάνει καθολική, μέγιστη και ισότιμη πρόσβαση στην πλήρη ποικιλομορφία πολιτισμών και γνώσης[1].

Αυτή η πρόσβαση είναι ένα μέσο ενεργοποίησης του δικαιώματος στον πολιτισμό[2], του δικαιώματος στην εκπαίδευση[3] καθώς και των αρχών που κατοχυρώνονται στις Συμβάσεις της UNESCO που σχετίζονται με τον Πολιτισμό[4]. Επιπλέον, «οι πολιτιστικές εμπειρίες βοηθούν στη διαμόρφωση στοχαστικών ατόμων, παράγουν αφοσιωμένους πολίτες, επηρεάζουν τις πόλεις και την αστική ζωή, βελτιώνουν την υγεία και την ευημερία και έχουν ξεχωριστά οικονομικά οφέλη»[5].

---

[1] Επισκεφθείτε την ιστοσελίδα CC's Open Culture : https://creativecommons.org/about/program-areas/arts-culture/.

[2] Το άρθρο 27 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το άρθρο 15 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα.

[3] Άρθρο 26 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

[4] Σύμβαση σχετικά με την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής ΚΛηρονομιάς(1972). Σύμβαση για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (2003). Σύμβαση για την Προστασία και Προώθηση της Ποικιλομορφίας των Πολιτιστικών Εκφράσεων (2005).

[5] Terras M, Coleman S, Drost S, et al. Η αξία του μαζικού ψηφιοποιημένου περιεχομένου πολιτιστικής κληρονομιάς σε δημιουργικά πλαίσια. Big Data & Society. Ιανουάριος 2021. doi:10.1177/20539517211006165, παραθέτοντας Geoffrey, C, Kaszynska, P (2016) Κατανοώντας την αξία των τεχνών και του πολιτισμού. Το AHRC Cultural Value

Δεν πρέπει να υποτιμούμε την ι***σχυρή μηχανή της κοινωνικής προόδου*** που αντιπροσωπεύει η ευρεία πρόσβαση στη γνώση και τον πολιτισμό. Τα GLAM εκπαιδεύουν, ψυχαγωγούν, εμπνέουν και φέρνουν χαρά στους επισκέπτες. Κάνοντας τις συλλογές τους διαθέσιμες στο κοινό, διαδίδοντας πληροφορίες και λειτουργώντας ως δημόσια φόρουμ για τη διεξαγωγή κοινωνικών συζητήσεων (τόσο επιτόπου όσο και διαδικτυακά), ενδυναμώνουν τους ανθρώπους, από γενιά σε γενιά, προσφέροντας τους πόρους για να εμπλακούν και να συμμετάσχουν σε αστική ζωή και να οικοδομήσουν ένα μέλλον για τους εαυτούς τους και τις κοινότητές τους[6]. Τα GLAM είναι καθοριστικά για την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης.[77]

Τα GLAM εκτελούν επίσης τις αποστολές δημόσιου συμφέροντος για τη διατήρηση αξιόπιστου αρχείου της κληρονομιάς μας και τ***η διατήρηση της συλλογικής μας μνήμης για τις μελλοντικές γενιές.*** Τα GLAM αποκτούν, συλλέγουν, συντηρούν, ερευνούν, επικοινωνούν, εκθέτουν και προωθούν την πρόσβαση στα αντικείμενα και τις ιστορίες που συνθέτουν αυτήν την κληρονομιά. Οι βιβλιοθήκες - όλες οι GLAM για αυτό το θέμα - είναι "πλούσιες αποθήκες ιστορικά και πολιτισμικά σημαντικών συλλογών, πολλές από τις οποίες δεν είναι διαθέσιμες πουθενά αλλού στον κόσμο".[8]

Επιπλέον, ενώ τα GLAM κατέχουν ηγετική θέση στην παροχή πρόσβασης στον πολιτισμό σε φυσικούς χώρους, ***οι χώροι ψηφιακής κοινής χρήσης*** διοικούνται κυρίως από εμπορικές οντότητες των οποίων οι προτεραιότητες δεν ευθυγραμμίζονται απαραίτητα με τις ανάγκες των GLAM, καθιστώντας δύσκολο για τα GLAM και τους χρήστες τους να δημιουργήσουν μια βιώσιμη, δίκαιη και ουσιαστική ψηφιακή παρουσία. Όπως και με άλλες χρήσεις δημοσίου συμφέροντος, υπάρχει ανάγκη για αλλαγή προς την οικοδόμηση ψηφιακών κοινωνιών πέρα από τις αγορές και τις βιομηχανίες[9]. Η πανδημία COVID-19, η οποία ανάγκασε τα GLAM σε όλο τον κόσμο να κλείσουν τους φυσικούς τους χώρους, έχει μεγεθύνει αυτήν την ανάγκη και έχει δείξει τη ζωτική σημασία των πλαισίων πνευματικών δικαιωμάτων που διευκολύνουν την ψηφιακή παρουσία των GLAM.

Οι μη ισορροπημένοι νόμοι περί πνευματικών δικαιωμάτων εμποδίζουν τα GLAM να διαδραματίσουν πλήρως τον ρόλο τους στο ψηφιακό περιβάλλον

Σε όλο τον κόσμο, τα GLAM χρησιμοποιούν όλο και περισσότερο νέες ψηφιακές τεχνολογίες για να διατηρήσουν και να ενισχύσουν την παγκόσμια, χωρίς αποκλεισμούς και δίκαιη πρόσβαση σε συλλογές πολιτιστικής κληρονομιάς[10]. Ωστόσο, έρχονται τακτικά αντιμέτωποι με προκλήσεις πνευματικών δικαιωμάτων που τους εμποδίζουν να επωφεληθούν από αυτές τις τεχνολογίες. Οι βασικές λειτουργίες των GLAM, όπως η δημιουργία (ψηφιακών) αντιγράφων έργων για συντήρηση ή η διάθεση τέτοιων έργων για σκοπούς εκπαίδευσης, έρευνας ή διασκέδασης, παρεμποδίζονται σε μεγάλο βαθμό από μη ισορροπημένα πλαίσια πνευματικών δικαιωμάτων και πρόσβασης που δεν συμβαδίζουν με τις

Project. Ερευνητικό Συμβούλιο Τεχνών και Ανθρωπιστικών Επιστημών. Διαθέσιμο στο : https://ahrc.ukri.org/documents/publications/cultural-value-project-final-report/.

[6] Σχετικά με τη σύνδεση μεταξύ κοινωνικού σκοπού και σημασίας της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς, βλ. Malde, S, Kennedy, A (επιμ.) (2018)Σύνδεση της ψηφιακής πρακτικής με κοινωνικό σκοπό: Ας αποκτήσουμε το Real 6. Culture24, Brighton, UK. Διαθέσιμο σε: https://www.keepandshare.com/doc/8226734/let-s-get-real-6-culture-24-rgb-single-page-pdf-10-5-meg?da=y.

[7] Συγκεκριμένα: Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών 16.10 σχετικά με την πρόσβαση του κοινού στις πληροφορίες και τις θεμελιώδεις ελευθερίες και 11.4 για την προστασία και τη διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.

[8] Ben White, “Εγγύηση πρόσβασης στη γνώση: Ο ρόλος των βιβλιοθηκών», Περιοδικό WIPO, Αύγουστος 2012 ,https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2012/04/article_0004.html.

[9] Βλ. InDICEs, “Μια ενόραση με κρίσιμες ανησυχίες για τον πολιτιστικό τομέα στην πορεία των ψηφιακών μεταβάσεων” 2021, https://indices-culture.eu/an-insight-into-critical-concerns-for-the-cultural-sector-in-the-course-of-digital-transitions/.

[10] Αυτό υποστηρίζεται από φορείς χάραξης πολιτικής, π.χ. στην ΕΕ, βλ. Creative Commons welcomes EC recommendation on common European data space for cultural heritage - Creative Commons.

τεχνολογικές εξελίξεις και είναι ακατάλληλες για την ψηφιακή ηλικία.[11]

Για παράδειγμα, τα GLAM πρέπει συχνά να εμπλέκονται σε χρονοβόρες και δαπανηρές διαδικασίες για τον προσδιορισμό της κατάστασης πνευματικών δικαιωμάτων των έργων και την εκκαθάριση τυχόν υφιστάμενων δικαιωμάτων προτού μπορέσουν (1) να ψηφιοποιήσουν αυτά τα έργα για να τα διατηρήσουν και (2) να τα μοιραστούν στο διαδίκτυο[12]. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα όταν οι συλλογές αποτελούνται από έργα τα οποία δεν διαχειρίζονται ενεργά οι κάτοχοι των δικαιωμάτων τους ή έργα που δεν είναι σε εμπορική κυκλοφορία (αναφέρονται επίσης ως έργα εκτός εμπορίου ή/και «ορφανά»). Το γεγονός ότι οι περισσότερες δραστηριότητες διατήρησης και κοινής χρήσης περιλαμβάνουν διασυνοριακές χρήσεις μέσα σε ένα συνονθύλευμα καθεστώτων πνευματικών δικαιωμάτων σίγουρα ενισχύει την αβεβαιότητα και την ασάφεια.

Ως αποτέλεσμα, πολλές νόμιμες δραστηριότητες δεν αναλαμβάνονται ή μειώνονται ή τροποποιούνται ουσιαστικά ώστε να συμμορφώνονται με περίπλοκες και επαχθείς νομικές απαιτήσεις ενόψει των αδικαιολόγητων κινδύνων παραβίασης[13]. Αυτό «αποσπά την προσοχή από τη δημόσια αποστολή τους για τη διατήρηση και τη διάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς ως μέσο για την επίτευξη εκπαιδευτικών στόχων, την υποστήριξη των δημοκρατικών διαδικασιών και την ενίσχυση της δημιουργικότητας και των επιχειρηματικών δεξιοτήτων».[14] Αυτές οι προκλήσεις υπονομεύουν σοβαρά την προσπάθεια των GLAM να παρέχουν καθολική πρόσβαση στη γνώση και τον πολιτισμό, με πιθανές συνέπειες την επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης της κοινωνίας, την επιδείνωση των ανισοτήτων στη γνώση[15], τον περιορισμό της κοινωνικής ευημερίας και τη χάραξη της «μαύρης τρύπας του 20ου αιώνα» στην παγκόσμια ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά.[16]

Η πολυπλοκότητα της διαχείρισης των πνευματικών δικαιωμάτων ελλείψει σαφών εξαιρέσεων επιδεινώνεται από την ιδιαίτερα οξεία αποφυγή κινδύνου, παραδοσιακή και συντηρητική φύση των GLAM και της διαχείρισής τους. Αυτό εκδηλώνεται μέσω του φαινομένου του άγχους και της ψυχρότητας για τα πνευματικά δικαιώματα, που χρησιμεύουν για την ακύρωση της πρόθεσης της νομοθεσίας, καθώς οι χρήστες δεν ασκούν τα δικαιώματά τους ή δεν εκμεταλλεύονται εξαιρέσεις σε καταστάσεις νομικής ψυχρότητας.[17] Με άλλα λόγια, εκτός από τους ίδιους τους νόμους που θέτουν φραγμούς, η εκτεταμένη αποστροφή κινδύνου έναντι οποιασδήποτε αντιληπτής απειλής νομικής δράσης για παραβίαση περιορίζει

---

[11] Βλ. Theresa Hackett, Ώρα για ένα ενιαίο παγκόσμιο πλαίσιο πνευματικών δικαιωμάτων για βιβλιοθήκες και αρχεία, Περιοδικό WIPO, Δεκέμβριος 2015. Jean Dryden, Πνευματικά δικαιώματα στον πραγματικό κόσμο: Διαθέσιμο αρχειακό υλικό στο Διαδίκτυο, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο του Τορόντο, 2008.

[12] Σχετικά με τη διαδικτυακή κοινή χρήση, βλ., για παράδειγμα, την έκθεση Europeana του 2016 Πώς φαίνεται η εκκαθάριση δικαιωμάτων για Οργανισμούς Πολιτιστικής Κληρονομιάς - 10 μελέτες περιπτώσεων. Ο Bartolomeo Meletti στην ανάρτηση του ιστολογίου 21 για το 2021: Εξαιρέσεις τονίζει «την υπερβολική πολυπλοκότητα και το κόστος της εκκαθάρισης δικαιωμάτων για τα GLAM», αναφέροντας, μεταξύ άλλων, τους Cave, Deegan and Heinink (2000) και Dickson (2010).

[13] Η διαχείριση κινδύνου είναι απαραίτητη για την υλοποίηση έργων μαζικής ψηφιοποίησης. βλ., Stobo, V., Deazley, R. and Anderson, I., 2013. Copyright & Risk: Scoping the Wellcome Digital Library Project (Τόμος 10, σελ. 17-23). CREATE Working Paper.

[14] Kristina Petrasova, «Μια εικόνα για τις κρίσιμες ανησυχίες για τον πολιτιστικό τομέα κατά την πορεία των ψηφιακών μεταβάσεων», 27 Σεπτεμβρίου 2021, InDICEs, https://indices-culture.eu/an-insight-into-critical-concerns-for-the-cultural-sector-in-the- course-of-digital-transitions/.

[15] Bodó, Balázs and Antal, Daniel and Puha, Zoltan, η Ανοικτή Πρόσβαση δεν είναι πανάκεια, ακόμα κι αν είναι Ριζοσπαστική – μια Εμπειρική Μελέτη για τον Ρόλο των Σκιωδών Βιβλιοθηκών στο Κλείσιμο της Ανισότητας της Πρόσβασης στη Γνώση. (16 Ιουνίου 2020). Ερευνητικό έγγραφο της Νομικής Σχολής του Άμστερνταμ No. 2020-39, Institute for Information Law Research Paper No. 2020-05, Bodó B, Antal D, Puha Z (2020) Μπορούν οι ακαδημαϊκές πειρατικές βιβλιοθήκες να γεφυρώσουν το χάσμα πρόσβασης στη γνώση; Μια εμπειρική μελέτη για τις δομικές συνθήκες της πειρατείας βιβλίων στον παγκόσμιο και ευρωπαϊκό ακαδημαϊκό κόσμο. PLoS ONE 15(12): e0242509. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0242509, διαθέσιμο στο SSRN https://ssrn.com/abstract=3628326 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3628326

[16] Βλ., Europeana, «Οι δεκαετίες που λείπουν: η μαύρη τρύπα του 20ου αιώνα στην Europeana», 2019, https://pro.europeana.eu/post/the-missing-decades-the-20th-century-black-hole-in-europeana.

[17] Βλ. Wakaruk, A., Gareau-Brennan, C., & Pietrosanu, M. (2021). Παρουσίαση της Κλίμακας Άγχους Πνευματικών Δικαιωμάτων. Journal of Copyright in Education & Librarianship, 5(1). https://doi.org/10.17161/jcel.v5i1.15212.

τα GLAM στην επίτευξη του σκοπού τους. Ως εκ τούτου, τα GLAM περιορίζουν την «ανοικτή» προσφορά τους στον «ασφαλή», χαμηλής κατανάλωσης καρπό υλικών χαμηλού κινδύνου ή δημόσιου τομέα, σκιαγραφώντας έτσι μια ελλιπή εικόνα της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς στο διαδίκτυο.[18]

Η λύση είναι η επαναβαθμονόμηση και η μεταρρύθμιση των πνευματικών δικαιωμάτων

Όπως αναφέρθηκε, τα GLAM συχνά χρειάζεται να συμμορφώνονται με απαρχαιωμένους ή μη ισορροπημένους νόμους περί πνευματικών δικαιωμάτων. Η ισορροπία βρίσκεται στον πυρήνα των πνευματικών δικαιωμάτων, τουλάχιστον θεωρητικά: αφενός, τα δικαιώματα παρέχονται στους δημιουργούς ως κίνητρο και ως ανταμοιβή για τη δημιουργικότητα προς όφελος της κοινωνίας γενικότερα. Από την άλλη πλευρά, τα μέλη του κοινού και της κοινωνίας στο σύνολό τους έχουν το δικαίωμα να έχουν πρόσβαση στη γνώση και τον πολιτισμό και να απολαμβάνουν έναν πλούσιο, ισχυρό και ακμάζοντα δημόσιο τομέα. Μια διεθνής διάσκεψη του 2019 του Παγκόσμιου Οργανισμού Πνευματικής Ιδιοκτησίας (WIPO) για τους περιορισμούς πνευματικών δικαιωμάτων και τις εξαιρέσεις για βιβλιοθήκες, αρχεία, μουσεία και εκπαιδευτικά και ερευνητικά ιδρύματα[19] τόνισε την απαράδεκτα ***λοξή ισορροπία*** των πνευματικών δικαιωμάτων έναντι των GLAM, εκείνων των ιδρυμάτων που επιμελούνται, φροντίζουν, διατηρούν και βοηθούν στην ερμηνεία, την κατανόηση , και μοιράζονται την πολιτιστική κληρονομιά. Ένα μη ισορροπημένο σύστημα πνευματικών δικαιωμάτων οδηγεί σε βαθύτερες ανισότητες στην πρόσβαση στη γνώση, ανοίγει τρύπες στα τεράστια και ποικίλα σώματα γνώσης της ανθρωπότητας και εμποδίζει τη γνώση που δημιουργείται σήμερα να είναι διαθέσιμη αύριο.

Τα GLAM αξίζουν ένα καθεστώς πνευματικών δικαιωμάτων που τους επιτρέπει ***να ενστερνιστούν πλήρως τις ευκαιρίες που προσφέρουν οι ψηφιακές τεχνολογίες*** για να εκπληρώσουν την αποστολή δημόσιου συμφέροντος και να εδραιωθούν στον δημόσιο ψηφιακό χώρο. Εάν το σύστημα πνευματικών δικαιωμάτων συνεχίσει να διαβρώνει το δημόσιο συμφέρον, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής θα έχουν χάσει την ευκαιρία να ανατρέψουν το μειονέκτημα στο οποίο η ισχύουσα νομοθεσία περί πνευματικών δικαιωμάτων βάζει εκατομμύρια πολίτες που δεν διαθέτουν τις ελάχιστες νομικές εγγυήσεις για να εγγυηθούν τα θεμελιώδη δικαιώματά τους για πρόσβαση στον πολιτισμό και τη γνώση στον ψηφιακό περιβάλλον. Όλοι έχουν πολλά να κερδίσουν από ένα πιο σύγχρονο και δικαιότερο πλαίσιο πνευματικών δικαιωμάτων.

Σε αυτό το έγγραφο, σχεδιάζουμε τα ζητήματα πνευματικών δικαιωμάτων που επηρεάζουν τις δραστηριότητες και τις υπηρεσίες δημοσίου συμφέροντος που παρέχονται από τα GLAM και εξετάζουμε αυτούς τους επτά κύριους τομείς:

1. Ανάγκη για σαφείς εξαιρέσεις και περιορισμούς για το δημόσιο συμφέρον
2. Προστασία του δημόσιου τομέα από πρόσθετα επίπεδα πνευματικών δικαιωμάτων
3. Μείωση και μη παράταση της διάρκειας προστασίας
4. Περιορισμός κυρώσεων και διορθωτικών μέτρων κατά των GLAM που ενεργούν καλόπιστα
5. Νομικά και ηθικά ζητήματα που σχετίζονται με τις παραδοσιακές πολιτιστικές εκφράσεις, Αυτόχθονες πολιτισμικές κληρονομιά και αποκατάσταση
6. Τεχνητή νοημοσύνη και πολιτιστική κληρονομιά
7. Αλληλεπίδραση μεταξύ πνευματικών δικαιωμάτων και πολιτιστικών δικαιωμάτων και νόμων περί πολιτιστικής κληρονομιάς

---

[18] Σχετικά με την αποστροφή κινδύνου πνευματικών δικαιωμάτων ως φίλτρο, βλ.: Andrea Wallace, “21 for 2021: Digital Heritage and the public domain”, CREATe, 2022, https://www.create.ac.uk/blog/2022/01/07/21-for-2021-digital-heritage-and-the-public-domain/.

[19] WIPO, Διεθνές Συνέδριο για τους περιορισμούς και τις εξαιρέσεις πνευματικών δικαιωμάτων για βιβλιοθήκες, αρχεία, μουσεία και εκπαιδευτικά και ερευνητικά ιδρύματα, Οκτώβριος 2019, https://www.wipo.int/meetings/en/2019/international_conference_copyright.html.

Ανάγκη για σαφείς εξαιρέσεις και περιορισμούς για το δημόσιο συμφέρον

Οι εξαιρέσεις και οι περιορισμοί διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στο να μπορούν τα GLAM να εκπληρώσουν την αποστολή τους

Δημόσιο συμφέρον και κοινωνικά νόμιμες χρήσεις έργων που προστατεύονται από πνευματικά δικαιώματα πρέπει να επιτραπούν για την προώθηση της δίκαιης πρόσβασης στον πολιτισμό, την πολιτιστική ποικιλομορφία, την πολιτιστική και δημιουργική παραγωγή και τον εκδημοκρατισμό του πολιτισμού. Αυτές περιλαμβάνουν χρήσεις για σκοπούς εκπαίδευσης, έρευνας, υπηρεσίες βιβλιοθηκών, πρόσβαση για άτομα με αναπηρία, διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Εξαιρέσεις και περιορισμοί (ή «δικαιώματα χρήστη») επιτρέπουν τέτοιες χρήσεις να γίνονται νόμιμα χωρίς την άδεια του κατόχου των πνευματικών δικαιωμάτων, τις περισσότερες φορές χωρίς πληρωμή. Χρησιμεύουν στην «ενίσχυση της νέας δημιουργικότητας, στην ενίσχυση των ανταμοιβών στους συγγραφείς, στην αύξηση των εκπαιδευτικών ευκαιριών, στη διατήρηση του χώρου για μη εμπορική κουλτούρα και στην προώθηση της ένταξης και της πρόσβασης σε πολιτιστικά έργα»[20]. Τόσο οι χρήστες όσο και οι δημιουργοί επωφελούνται από την εφαρμογή εξαιρέσεων και περιορισμών[21]. Είναι απαραίτητα για την επίτευξη της σωστής ισορροπίας του συστήματος πνευματικών δικαιωμάτων[22]. Στις χώρες της παράδοσης του κοινού δικαίου, συχνά παίρνουν τη μορφή «δίκαιης χρήσης» ή «δίκαιης συναλλαγής» και στις χώρες της παράδοσης του αστικού δικαίου, είναι συνήθως συγκεκριμένες και ορίζονται με ακρίβεια στο νόμο. Υπάρχουν εξαιρέσεις σε οικονομικά δικαιώματα ή/και ηθικά δικαιώματα (δικαίωμα απόδοσης και ακεραιότητας).[23]

Λίγοι εθνικοί νόμοι περί πνευματικών δικαιωμάτων αναγνωρίζουν πλήρως τις νόμιμες δραστηριότητες δημοσίου συμφέροντος των GLAM και των εκατομμυρίων χρηστών τους μέσω εξαιρέσεων ή περιορισμών. Όπου υπάρχουν, οι εξαιρέσεις είναι πολύ περιορισμένες, ασαφείς και εφαρμόζονται άνισα. Σύμφωνα με μια *Αναθεωρημένη Έκθεση του 2019 του WIPO σχετικά με τις πρακτικές πνευματικών δικαιωμάτων και τις προκλήσεις των μουσείων*, οι εξαιρέσεις και οι περιορισμοί δεν γίνονται συχνά καλά κατανοητοί ή δεν χρησιμοποιούνται λόγω νομικής αβεβαιότητας και του υψηλού κόστους που σχετίζεται με διαφωνίες και αντιδικίες περί πνευματικών δικαιωμάτων.[24]

Επομένως, υπάρχει ***επείγουσα παγκόσμια ανάγκη να διασφαλιστούν εξαιρέσεις και περιορισμοί***

---

[20] Όπως αναφέρεται στην Έκθεση του Ειδικού Εισηγητή στον τομέα των πολιτιστικών δικαιωμάτων, Farida Shaheed, Πολιτική πνευματικών δικαιωμάτων και δικαίωμα στην επιστήμη και τον πολιτισμό, 2014, https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G14/249/51/PDF/G1424951.pdf?OpenElement, p.1.

[21] Βλ., π.χ. «Η Συμμαχία Συγγραφέων υποστηρίζει περιορισμούς και εξαιρέσεις για την εκπαίδευση στο WIPO SCCR/37», 2018, https://www.authorsalliance.org/2018/12/03/authors-alliance-supports-limitations-and-exceptions-for-education-at-wipo-sccr-37/

[22] Ανατρέξτε στην ενότητα «Ομάδα εργασίας Creative Commons Copyright Platform για το Έγγραφο θέσεων για τα δικαιώματα χρήστη», https://medium.com/creative-commons-we-like-to-share/working-group-on-user-rights-position-paper-9c5e589f1c9b. Βλ. επίσης Society of Composers, Authors and Music Publishers of Canada v. Bell Canada, 2012 SCC 36 στην παράγραφο. 11 (το Ανώτατο Δικαστήριο του Καναδά περιγράφει τα δικαιώματα των χρηστών και τη δίκαιη μεταχείριση ως «εργαλεία που χρησιμοποιούνται για την επίτευξη της κατάλληλης ισορροπίας μεταξύ προστασίας και πρόσβασης» και «ουσιώδες μέρος της προώθησης των στόχων δημοσίου συμφέροντος του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων».)

[23] Για παράδειγμα, η Αυστραλία έχει μια ανοιχτή υπεράσπιση της λογικής σε περίπτωση παραβίασης ηθικών δικαιωμάτων.

[24] WIPO, SCCR, Αναθεωρημένη Έκθεση για τις Πρακτικές Πνευματικών Δικαιωμάτων και τις Προκλήσεις των Μουσείων, προετοιμάστηκε από τον Δρ. Yaniv Benhamou, 2019, https://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/sccr_38/sccr_38_5.pdf. Βλ. επίσης: WIPO, Study on Copyright Limitations and Exceptions for Libraries and Archives: Updated and Revised, προετοιμασία από τον Kenneth D. Crews, 2015,, https://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=306216.

που ισχύουν τόσο στον αναλογικό όσο και στον ψηφιακό χώρο προς όφελος των GLAM και των χρηστών τους, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να:

Οι GLAM ως άμεσοι δικαιούχοι

- αναπαράγουν έργα για λόγους διατήρησης, μεταξύ άλλων με τη βοήθεια ψηφιακών τεχνολογιών
- προβάλουν και εκθέτουν έργα ηλεκτρονικά ψηφιακά, διασφαλίζοντας έτσι την πρόσβαση του κοινού στα έργα
- αναπαράγουν και παρέχουν πρόσβαση σε έργα που δεν διαχειρίζονται ενεργά οι κάτοχοι δικαιωμάτων ή έργα που δεν κυκλοφορούν εμπορικά (γνωστά και ως ορφανά έργα και έργα εκτός εμπορίου)
- δανείζουν γεννημένα ψηφιακά ηλεκτρονικά έργα και ψηφιοποιημένα έργα από τις συλλογές τους
- χρησιμοποιούν έργα στα πλαίσια του δημόσιου λόγου και του ρεπορτάζ ειδήσεων
- χρησιμοποιούν έργα για σκοπούς αναφοράς, κριτικής, αναθεώρησης και παρωδίας, καρικατούρας και παστίχας

Χρήστες/μέλη του κοινού ως άμεσοι δικαιούχοι

- έχουν πρόσβαση και κάνουν χρήση έργων για εκπαιδευτικούς, διδακτικούς ή ιδιωτικούς σκοπούς, όπως έρευνα και ιδιωτική μελέτη
  πραγματοποίηση τρισδιάστατης εκτύπωσης και δικαίωμα στις χρήσεις σε χώρους κατασκευής
- πραγματοποιούν τρισδιάστατη εκτύπωση και επιτρέπουν τις χρήσεις σε χώρους κατασκευής
- πραγματοποιούν εξόρυξη κειμένου και δεδομένων για οποιονδήποτε σκοπό
- έχουν άσκηση ελευθερίας πανοράματος
- παρέχουν πρόσβαση σε έργα σε προσβάσιμες μορφές για άτομα με αναπηρία
- κάνουν μετασχηματιστικές χρήσεις, όπως remixes και άλλες μορφές περιεχομένου που δημιουργείται από τους χρήστες.

Επιπλέον, πρέπει να διασφαλίζεται η αποτελεσματική λειτουργικότητα των εξαιρέσεων, πράγμα που σημαίνει ότι οι εξαιρέσεις πρέπει να προστατεύονται από παράκαμψη συμβάσεων και μέτρα τεχνολογικής προστασίας (TPM) και ότι πρέπει να εφαρμόζονται σε διασυνοριακές ρυθμίσεις. Επιπλέον, η αδειοδότηση και οι ιδιωτικές συμβάσεις, που συχνά είναι πρακτικές μόνο για τις μεγαλύτερες και πιο εξελιγμένες νομικά οντότητες, δεν υποκαθιστούν τις εξαιρέσεις και τους περιορισμούς που εγγυάται σε όλους ο νόμος.

Τα GLAM ως άμεσοι δικαιούχοι εξαιρέσεων

Η διατήρηση είναι *η απαραίτητη προϋπόθεση* για την πρόσβαση στην πολιτιστική κληρονομιά

Τα GLAM έχουν μια βασική λειτουργία, που συχνά επιβάλλεται από το νόμο, να διατηρούν την κληρονομιά προς όφελος των σημερινών και των μελλοντικών γενεών. Σημαντικές συλλογές κινδυνεύουν να χαθούν ή να υποβαθμιστούν για διάφορους λόγους, όπως κλοπή, σκόπιμη ή ακούσια καταστροφή, απόρριψη ή διαγραφή, απαξίωση των μέσων αποθήκευσης (συμπεριλαμβανομένων των ψηφιακών μορφών), ανεπαρκείς συνθήκες αποθήκευσης ή ακραία γεγονότα όπως πυρκαγιά και πλημμύρες από άνοδος της στάθμης της θάλασσας λόγω της κλιματικής αλλαγής.[25] Έτσι, τα GLAM συχνά χρειάζεται να δημιουργήσουν ένα αντίγραφο διατήρησης των συλλογών κληρονομιάς για να αντικαταστήσουν τα κατεστραμμένα έργα και να εξασφαλίσουν την επιβίωση και την προσβασιμότητα.

Σε αυτές τις δικαιοδοσίες χωρίς επαρκή εξαίρεση από το δικαίωμα αναπαραγωγής, τα GLAM δεν μπορούν νόμιμα να αντιγράψουν (ψηφιοποιήσουν) έργα για να δημιουργήσουν ένα αντίγραφο διατήρησης.[26] Μπορεί να χρειαστεί να εξασφαλίσουν πολλαπλές άδειες κατόχων δικαιωμάτων ή/και να

---

[25] Creative Commons, «Χρήση αδειών και εργαλείων CC για κοινή χρήση και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς ενόψει της κλιματικής αλλαγής», 2020 https://creativecommons.org/2020/04/26/cc-licenses-tools-share-and-preserve-cultural-heritage-in-the-face-of-climate-change/

[26] Σύμφωνα με μια μελέτη SCCR του WIPO του 2017, μόνο 102 κράτη μέλη (περίπου 53%) διαθέτουν ρητή διάταξη διατήρησης. Έκτοτε, το άρθρο 6 του CDSM, το οποίο θα έπρεπε να είχε μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο των κρατών

τους παράσχουν αμοιβή (συχνά από δημόσιους πόρους). [27] Περιττό να πούμε ότι αυτό είναι δαπανηρό, δυσκίνητο, συχνά ανέφικτο ή, στη μεγάλη πλειονότητα των περιπτώσεων, υλικώς αδύνατο. Αντιβαίνει επίσης στη θεμελιώδη αρχή των πνευματικών δικαιωμάτων για την υποστήριξη του δημόσιου συμφέροντος στην πρόσβαση στον πολιτισμό.
Ως εκ τούτου, η ύψιστη προτεραιότητα είναι να διασφαλιστεί ότι η νομοθεσία περί πνευματικών δικαιωμάτων επιτρέπει στα GLAM ***να δημιουργούν και να αποθηκεύουν νόμιμα αντίγραφα υλικού πολιτιστικής κληρονομιάς για λόγους διατήρησης.*** [28] Αυτό πρέπει να περιλαμβάνει τη δημιουργία αντιγράφων διατήρησης των έργων στα οποία έχουν πρόσβαση σε διακομιστές τρίτων (π.χ. έργα για δανεισμό ανοιχτού τύπου), καθώς και άλλες εσωτερικές χρήσεις (π.χ. καταλογογράφηση) και συλλογή ιστού.[29] Η αναπαραγωγή πρέπει να επιτρέπεται για όλους τους τύπους θεμάτων πνευματικών δικαιωμάτων για λόγους διατήρησης (π.χ. για ανακατασκευή έργων, αντικατάσταση χαμένων έργων κ.λπ.) και στο βαθμό που απαιτείται για τη διατήρηση αυτή, χωρίς κανένα περιορισμό ως προς το μέσο, τη μορφή ή τον αριθμό των αντιγράφων.[30] Επιπλέον, τα GLAM θα πρέπει να μπορούν να συνεργάζονται με άλλους (άλλα GLAM ή άλλα τρίτα μέρη)· δεν θα πρέπει να υπάρχει περιορισμός ως προς το ποια οντότητα θα μπορούσε να πραγματοποιήσει αναπαραγωγή διατήρησης για λογαριασμό των GLAM.

Η ψηφιακή έκθεση και η έκθεση έργων είναι τα μέσα για την εξασφάλιση της απομακρυσμένης πρόσβασης στις συλλογές

Όσον αφορά την προβολή, την έκθεση και την επικοινωνία στο κοινό, τα GLAM μπορεί να επιθυμούν να πραγματοποιήσουν διαδικτυακές δραστηριότητες, όπως να παρέχουν βάσεις δεδομένων προσβάσιμες σε όλους, εικονικές περιηγήσεις, κ.λπ. Αυτό ενθαρρύνει τη διάδοση της γνώσης και υποστηρίζει την προσέγγιση και τις συνδέσεις με απομακρυσμένο κοινό , π.χ. εκπαιδευτικοί και ερευνητές που δεν μπορούν να ταξιδέψουν για να αποκτήσουν πρόσβαση στην κληρονομιά. Δεν θα πρέπει να υπάρχουν περιορισμοί σχετικά με τον τύπο της πλατφόρμας που χρησιμοποιείται, π.χ. ιστότοπος ιδρυμάτων, διαδικτυακός χώρος τρίτων (π.χ. Europeana, Sketchfab, Flickr Commons)· μέσα κοινωνικής δικτύωσης κλπ. Αυτή η εξαίρεση πρέπει να περιλαμβάνει το δικαίωμα αναπαραγωγής έργων σε καταλόγους εκθέσεων (σε αναλογική και ψηφιακή μορφή).

Πρέπει να επιτρέπεται στα GLAM να διατηρούν και να παρέχουν πρόσβαση σε ορφανά έργα και έργα εκτός εμπορίου

Τα ορφανά έργα είναι έργα που προστατεύονται από πνευματικά δικαιώματα των οποίων ο συγγραφέας ή ο κάτοχος των δικαιωμάτων είναι αδύνατο να ταυτοποιηθεί ή να εντοπιστεί. Τα έργα εκτός εμπορίου (OOCW) είναι έργα που εξακολουθούν να προστατεύονται από πνευματικά δικαιώματα, αλλά δεν είναι πλέον διαθέσιμα στο εμπόριο.

Πολλά υλικά πολιτιστικής κληρονομιάς που επιμελούνται τα GLAM είναι εκτός εμπορίου ή/και ορφανά. Για αυτά τα υλικά, το σύστημα πνευματικών δικαιωμάτων αποδεικνύεται άκαμπτο και αποτελεί μεγάλο

μελών της ΕΕ έως τον Ιούνιο του 2021, προβλέπει μια υποχρεωτική εξαίρεση προκειμένου να επιτρέπεται στα GLAM να δημιουργούν αντίγραφα των έργων στη συλλογή τους για λόγους διατήρησης.

[27] Αυτή η εξουσιοδότηση μπορεί να ληφθεί μέσω άμεσων, ατομικών διαπραγματεύσεων με τους κατόχους δικαιωμάτων ή μέσω οργανισμού διαχείρισης συλλογικής διαχείρισης που εκπροσωπεί τους κατόχους δικαιωμάτων.

[28] Για παράδειγμα, η Αυστραλία έχει μια συγκεκριμένη εξαίρεση από τα ηθικά δικαιώματα για την αποκατάσταση ή τη διατήρηση ενός έργου με καλή πίστη (195AT Copyright Act 1968 (Cth)).

[29] Βλ., e.g., Luna Schumacher, Stefan van Kolfschooten & Daniël Soons, "Συγκομιδή Ιστού από ιδρύματα πολιτιστικής κληρονομιάς Προς επαρκή διευκόλυνση και ρύθμιση του ψηφιακού περιεχομένου συλλογής Ιστού για τη διατήρηση της εθνικής πολιτιστικής κληρονομιάς https://ilplab.nl/wp-content/uploads/sites/2/2020/08/ILP-Lab-Policy-Paper-Web-Harvesting-final.pdf.

[30] Σύμφωνα με τον White, αρκετά έργα είναι «γεννημένα ψηφιακά» και δεν είναι διαθέσιμα σε έντυπη μορφή, π.χ. ιστότοποι, ηλεκτρονικά περιοδικά, κ.λπ. Τα GLAM πρέπει να εκτελούν πράξεις διατήρησης, συμπεριλαμβανομένης της αλλαγής μορφής και της μετεγκατάστασης ηλεκτρονικού περιεχομένου από παρωχημένες μορφές αποθήκευσης. Βλ., Ben White, «Εγγύηση πρόσβασης στη γνώση: Ο ρόλος των βιβλιοθηκών», Περιοδικό WIPO, Αύγουστος 2012, https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2012/04/article_0004.html.

εμπόδιο για την ψηφιοποίηση και τη διάθεση στο Διαδίκτυο, ενώ δεν παρέχει κανένα όφελος στους δημιουργούς ή/και στους κατόχους δικαιωμάτων.[31] Πρέπει να υπάρχει εξαίρεση για τη διευκόλυνση της ψηφιοποίησης μεγάλης κλίμακας και της διασυνοριακής προσβασιμότητας των OOCW (ή άλλου αντικειμένου).[32] Αυτή η εξαίρεση πρέπει να επιτρέπει τη χρήση και την επαναχρησιμοποίηση, κατά προτίμηση χωρίς περιορισμούς, αλλά τουλάχιστον για μη εμπορικούς σκοπούς. Μια κατάλληλη προϋπόθεση είναι να αναφέρεται το όνομα του δημιουργού ή οποιουδήποτε άλλου κατόχου του δικαιώματος με δυνατότητα αναγνώρισης (εκτός εάν αυτό αποδειχθεί αδύνατο).

Η συλλογική αδειοδότηση ορφανών έργων από εταιρείες συλλογικής διαχείρισης σε GLAM και άλλους χρήστες θα πρέπει να αποθαρρύνεται ως εναλλακτική μιας υποχρεωτικής εξαίρεσης για τους ακόλουθους λόγους: η αδειοδότηση αυξάνει το κόστος συναλλαγής, προκαλεί καθυστερήσεις και κινδύνους που εμποδίζουν τις προσπάθειες των GLAM να διατηρήσουν και να διαθέσουν OOCW και ορφανών εργαζομένων μετακινώντας τυχόν περιορισμένα διαθέσιμα κεφάλαια μακριά από τέτοιες βασικές δραστηριότητες. Η αδειοδότηση είναι ένα τεράστιο εμπόδιο για τη συντριπτική πλειονότητα των GLAM, τα οποία είναι συνήθως υποχρηματοδοτούμενα και περιορισμένων πόρων δημόσια ιδρύματα.

Τα GLAM πρέπει να είναι σε θέση να διενεργούν ηλεκτρονικό δανεισμό και ελεγχόμενο ψηφιακό δανεισμό

Ο ηλεκτρονικός δανεισμός είναι η πρακτική του δανεισμού ενός ηλεκτρονικού βιβλίου σε έναν δανειολήπτη για περιορισμένο χρονικό διάστημα. Καθώς ο ηλεκτρονικός δανεισμός περιλαμβάνει την αναπαραγωγή και την επικοινωνία υλικού, ενδέχεται να ενεργοποιηθεί ο νόμος περί πνευματικών δικαιωμάτων, απαιτώντας την ανάγκη για σαφείς εξαιρέσεις για τα GLAM, ιδίως τις βιβλιοθήκες, ώστε να μπορούν να διαθέτουν ηλεκτρονικά βιβλία στους χρήστες τους.

Ο ελεγχόμενος ψηφιακός δανεισμός (CDL) είναι ο μηχανισμός με τον οποίο οι βιβλιοθήκες μπορούν να δανείσουν ένα αντίγραφο ψηφιοποιημένου υλικού από τη συλλογή τους σε έναν δανειολήπτη τη φορά, όπως θα έκαναν με ένα φυσικό βιβλίο. Σε αντίθεση με τον ηλεκτρονικό δανεισμό, το CDL αφορά ψηφιοποιημένα έργα, όχι γεννημένο ψηφιακό υλικό. Το CDL μεγιστοποιεί την ικανότητα μιας βιβλιοθήκης να δανείζει έργα, καθιστώντας έτσι ολόκληρο το σύστημα δανεισμού πιο αποτελεσματικό και δίκαιο. Τα GLAM θα πρέπει να εξουσιοδοτηθούν να λειτουργούν ως ουσιαστικό σημείο πρόσβασης για συλλογές που χρηματοδοτούνται από το δημόσιο. Η νομοθεσία περί πνευματικών δικαιωμάτων θα πρέπει να ενθαρρύνει την πρακτική της CDL και να διασφαλίζει ότι υπάρχουν νομικοί μηχανισμοί που επιτρέπουν αυτή τη νόμιμη πρακτική.[33]

---

[31] Βλ. e.g., Martinez, M. & Terras, M., (2019) "'Χωρίς υιοθέτηση': Το Σχέδιο Αδειοδότησης Ορφανών Έργων του Ηνωμένου Βασιλείου και πώς η κρίση των πνευματικών δικαιωμάτων στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς περιορίζει την πρόσβαση σε ψηφιακό περιεχόμενο, Open Library of Humanities 5(1), p.36. doi: https://doi.org/10.16995/olh.335. Στην ΕΕ, η περίπλοκη και αναποτελεσματική οδηγία για τα ορφανά έργα θα πρέπει να αναθεωρηθεί (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32012L0028). Η διατήρηση αυτής της οδηγίας μειώνει τη σαφήνεια και αυξάνει την πολυπλοκότητα σε ένα ήδη υπερβολικά περίπλοκο περιβάλλον.Δείτε επίσης την εκτίμηση επιπτώσεων της ΕΚ για τη διασυνοριακή διαδικτυακή πρόσβαση σε ορφανά έργα (2011). Στις ΗΠΑ, μια μελέτη βρήκε «σαφείς αποδείξεις ότι το πρόβλημα των ορφανών έργων καταπνίγει τις προσπάθειες των βιβλιοθηκών και των αρχείων να χρησιμοποιήσουν αποτελεσματικά τις συλλογές τους» (Hansen, David R. and Hashimoto, Kathryn and Hinze, G. A. and Samuelson, Pamela and Urban, Jennifer M ., Επίλυση του Προβλήματος των Ορφανών Έργων για τις Ηνωμένες Πολιτείες (10 Σεπτεμβρίου 2013). Columbia Journal of Law & the Arts, Vol. 37, No. 1, 2013, UNC Legal Studies Research Paper No. 2323945, Διαθέσιμο στο SSRN: https ://ssrn.com/abstract=2323945).

[32] Για μια επισκόπηση των θεμάτων στο πλαίσιο των άρθρων 8-11 της Οδηγίας CDSM, βλ. Communia, «Εφαρμογή των νέων διατάξεων της ΕΕ που επιτρέπουν τη χρήση έργων εκτός εμπορίου», 2019, https://www.communia-association.org/2019/12/10/implementing-new-eu-provisions-allow-use-commerce-works/ και Europeana, "Εξήγηση: Πως θα αλλάξουν οι νέοι κανόνες της ΕΕ για τα πνευματικά δικαιώματα για τα ιδρύματα πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης,"2019,https://pro.europeana.eu/post/explainer-what-will-the-new-eu-copyright-rules-change-for-europe-s-cultural-heritage- institutions

[33] Η παράγραφος προσαρμόζεται από τα εξής: Library Futures, Controlled Digital Lending: Unlocking the Library's Full Potential, Αύγουστος 2021, (https://www.libraryfutures.net/post/controlled-digital-lending-unlocking-the-librarys-full-potential).

Πρέπει να επιτρέπεται στα GLAM να συμμετέχουν σε δημόσιο λόγο και ρεπορτάζ ειδήσεων

Οι εξαιρέσεις σχετικά με τη δημόσια ομιλία και την αναφορά τρεχόντων γεγονότων είναι σημαντικές για τα GLAM, λαμβάνοντας υπόψη τις πρακτικές τους — περιεχόμενο που ενδέχεται να εμφανίζουν, συμπεριλαμβανομένων δημόσιων ομιλιών ή ειδησεογραφικού υλικού, αλλά και εκδηλώσεις που ενδέχεται να φιλοξενούν και το σχετικό επικοινωνιακό υλικό που ενδέχεται να παράγουν ή να παρουσιάζουν.

Πρέπει να επιτρέπεται στα GLAM να χρησιμοποιούν έργα για λόγους αναφοράς, κριτικής, αναθεώρησης και παρωδίας, καρικατούρας και παστίχας

Οι εξαιρέσεις για λόγους αναφοράς, κριτικής, αναθεώρησης και παρωδίας, καρικατούρας και παστίχας παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα GLAM τόσο για τα έργα που διαθέτουν όσο και για τα έργα που δημιουργούν οι ίδιοι. Μια κατάλληλη προϋπόθεση είναι να αναφέρεται η πηγή, συμπεριλαμβανομένου του ονόματος του συγγραφέα, εκτός εάν αυτό αποδειχθεί αδύνατο. Μια άλλη κατάλληλη προϋπόθεση είναι ότι η χρήση πρέπει να είναι σύμφωνη με τη δίκαιη πρακτική και να επιτρέπεται μόνο στο βαθμό που απαιτείται από τον σκοπό (π.χ. κριτική, αναθεώρηση κ.λπ.).

Οι χρήστες GLAM ως άμεσοι δικαιούχοι

Τα GLAM πρέπει να επιτρέπεται να καθιστούν δυνατές δραστηριότητες για σκοπούς εκπαίδευσης, διδασκαλίας, μελέτης και έρευνας

Πολλά GLAM παρέχουν στους χρήστες τους (άτομα, ιδρύματα ή οργανισμούς) ευκαιρίες για διεξαγωγή έρευνας, εκπαίδευσης και άλλων μη εμπορικών δραστηριοτήτων που δεν πρέπει να υπόκεινται σε περιορισμούς πνευματικών δικαιωμάτων, καθώς διεξάγονται προς το δημόσιο συμφέρον. Εξαιρέσεις και περιορισμοί για την εκπαίδευση που στοχεύουν στην αξιοποίηση των πνευματικών δικαιωμάτων για την εκπαίδευση καθιστούν δυνατή τη χρήση έργων για εκπαιδευτικούς σκοπούς χωρίς εξουσιοδότηση από τον κάτοχο των δικαιωμάτων (με ή χωρίς πληρωμή).[3434] Οι εξαιρέσεις που σχετίζονται με την εκπαίδευση διαφέρουν μεταξύ των δικαιοδοσιών και γενικά επιτρέπουν ορισμένες συγκεκριμένες χρήσεις που συνδέονται με τη μελέτη, τη διδασκαλία, την ιδιωτική ή προσωπική χρήση και την προσφορά.[35] Σε ορισμένες χώρες, αυτές οι χρήσεις επιτρέπονται βάσει του δόγματος της δίκαιης συναλλαγής ή της ορθής χρήσης.[36] Συνήθως ισχύουν σε σχέση με τα δικαιώματα αναπαραγωγής, δημοσίευσης, απόδοσης και επικοινωνίας (συμπεριλαμβανομένης της διαδικτυακής επικοινωνίας). Ορισμένοι νόμοι προβλέπουν υποχρεωτικές άδειες (η χρήση επιτρέπεται πάντα με την πληρωμή του τέλους άδειας που ορίζεται από το νόμο) για αναπαραγωγή και προσαρμογή για εκπαιδευτικούς σκοπούς.

Εξαιρέσεις και περιορισμοί για σκοπούς εκπαίδευσης, διδασκαλίας, υποτροφίας και έρευνας είναι σχετικοί σε διάφορες περιπτώσεις, καθώς το υλικό πολιτιστικής κληρονομιάς που διαθέτουν τα GLAM αντιπροσωπεύουν κρίσιμους πόρους για προσωπική ανάπτυξη και σχολική εκπαίδευση, εκπαίδευση, σπουδές, καθώς και επιστημονική και ακαδημαϊκή έρευνα. Για παράδειγμα, επιτρέπουν στα GLAM να παρέχουν αντίγραφα ή μεταφράσεις έργων σε φοιτητές και ερευνητές που δεν έχουν άμεση πρόσβαση σε

---

[34] Communia, «Έγγραφο πολιτικής #11 σχετικά με τη μόχλευση των πνευματικών δικαιωμάτων για την υποστήριξη της εκπαίδευσης»," 2016, https://www.communia-association.org/policy-papers/leveraging-copyright-in-support-of-education/.

[35] WIPO, Μελέτη για τους περιορισμούς πνευματικών δικαιωμάτων και τις εξαιρέσεις για εκπαιδευτικές δραστηριότητες, 2016, που εκπόνησε ο Daniel Seng, https://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=357756.

[36] Για παράδειγμα, η «εκπαίδευση» περιλαμβάνεται στη λίστα των σκοπών δίκαιων συναλλαγών στον Καναδικό νόμο Copyright Act, R.S.C. 1985, c. C-42, ss. 29. Βλ. επίσης York University v. Canadian Copyright Licensing Agency (Access Copyright), 2021 SCC 32, παρ. 96 κ.ε.

αυτά.[37] Τα GLAM καθιστούν επίσης δυνατά τα διοργανικά δάνεια και παρέχουν τοπική πρόσβαση σε υλικά που συνήθως βρίσκονται σε μακρινά ιδρύματα.[38]

Πρέπει να επιτρέπεται στα GLAM να εκτελούν τρισδιάστατη εκτύπωση και να επιτρέπουν τις χρήσεις σε χώρους κατασκευής

Όλο και περισσότερο, τα GLAM φιλοξενούν χώρους κατασκευαστών και άλλους χώρους καινοτομίας (όπως fab lab, hackerspaces και καταστήματα τεχνολογίας) προς όφελος τόσο του προσωπικού όσο και των χρηστών τους, τόσο για λόγους διατήρησης όσο και για λόγους δημιουργικότητας.[3939] Η τρισδιάστατη εκτύπωση έχει χρησιμοποιηθεί από τα GLAM για τη δημιουργία αντιγράφων και αναπαραγωγών έργων πολιτιστικής κληρονομιάς (μερικές φορές τέτοια έργα είναι δημόσια, σε άλλες περιπτώσεις εξακολουθούν να υπόκεινται σε προστασία πνευματικών δικαιωμάτων). Τέτοιες δραστηριότητες έχουν επισημάνει ορισμένες από τις ελλείψεις στις εξαιρέσεις πνευματικών δικαιωμάτων, ειδικά όσον αφορά την άμυνα για τα GLAM. Η χρήση της τρισδιάστατης εκτύπωσης από τα GLAM έχει τονίσει την ανάγκη για εκσυγχρονισμό των εξαιρέσεων πνευματικών δικαιωμάτων.

Οι συλλογές των GLAM πρέπει να είναι διαθέσιμες για εξόρυξη κειμένου και δεδομένων

Η εξόρυξη κειμένου και δεδομένων (TDM) είναι η διαδικασία εξαγωγής πληροφοριών από κείμενο αναγνώσιμο από μηχανή.[40] Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι δραστηριότητες TDM δεν συνεπάγονται πάντα την άσκηση αποκλειστικού δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας. Επειδή υπάρχουν πολλές διαφορετικές μέθοδοι για τη διεξαγωγή TDM, το αν συνεπάγεται την άσκηση αποκλειστικού δικαιώματος του κατόχου του δικαιώματος θα εξαρτηθεί από τη δικαιοδοσία, τον συγκεκριμένο τύπο δραστηριότητας εξόρυξης και εάν τα υποκείμενα δεδομένα υπόκεινται καθόλου σε πνευματικά δικαιώματα. Για παράδειγμα, ορισμένες δικαιοδοσίες μπορεί να θεωρήσουν ότι το TDM είναι μια πράξη αναπαραγωγής, επομένως μπορεί να απαιτείται άδεια από τον κάτοχο του δικαιώματος. Σε άλλες δικαιοδοσίες, το TDM μπορεί να εμπίπτει σε εξαίρεση, όπως η ορθή χρήση, οπότε δεν απαιτείται άδεια. Σε εκείνες τις δικαιοδοσίες όπου το TDM συνεπάγεται αποκλειστικό δικαίωμα του κατόχου των δικαιωμάτων, πρέπει να υπάρχει εξαίρεση που θα επιτρέπει σε οποιονδήποτε να αναλαμβάνει αναλύσεις δεδομένων για οποιονδήποτε σκοπό, εμπορικό ή μη, χωρίς την άδεια των κατόχων δικαιωμάτων.[41]

Τα GLAM και το κοινό πρέπει να επωφεληθούν από μια εξαίρεση για την ελευθερία του πανοράματος

Η ελευθερία πανοράματος αναφέρεται στη δυνατότητα λήψης και δημοσίευσης φωτογραφιών, βίντεο ή φιλμ έργων, κυρίως έργων αρχιτεκτονικής ή γλυπτικής (αλλά μερικές φορές και άλλων τύπων έργων όπως λογοτεχνικά ή καλλιτεχνικά έργα), που βρίσκονται μόνιμα σε δημόσιους χώρους, ως εξαίρεση από

---

[37] Βλ., π.χ. Ενότητα 108 του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων των ΗΠΑ (1976).

[38] Σε αυτά τα σημεία, βλ. Ben White, “Guaranteeing Access to Knowledge: The Role of Libraries”, Περιοδικό WIPO, Αύγουστος 2012 https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2012/04/article_0004.html.

[39] Σχετικά με την τρισδιάστατη σάρωση για λόγους διατήρησης, βλ. π.χ. το New Palmyra Project, το οποίο στοχεύει στην ανακατασκευή της αρχαίας πόλης της Παλμύρας ως ένα καθηλωτικό εικονικό περιβάλλον : https://newpalmyra.org/.

[40] Για παράδειγμα, τα άρθρα 3 και 4 CDSM περιέχουν μια εξαίρεση για σκοπούς ανάλυσης δεδομένων. Βλ., δήλωση της Creative Commons σχετικά με τις άδειες CC και την εξαίρεση κειμένου και εξόρυξης δεδομένων βάσει του άρθρου 4 της Οδηγίας ΕΕ για CDSM, 2021, https://creativecommons.org/2021/12/17/creative-commons-statement-on-cc-licenses-and-the-ext-and-data-mining-exception-under-article-4-eu-cdsm-directive; Communia, Εφαρμογή των νέων εξαιρέσεων της ΕΕ για την εξόρυξη κειμένου και δεδομένων, 2019 https://www.communia-association.org/2019/12/03/implementing-new-eu-exceptions-text-data-mining/.

[41] Βλ. Margoni, Thomas, & Kretschmer, Martin. (2021). Μια βαθύτερη ματιά στις εξαιρέσεις της ΕΕ για το κείμενο και την εξόρυξη δεδομένων: Εναρμόνιση, ιδιοκτησία δεδομένων και το μέλλον της τεχνολογίας. Zenodo. https://doi.org/10.5281/zenodo.5082012.

τα δικαιώματα αναπαραγωγής και επικοινωνίας στο κοινό. Αυτή η εξαίρεση είναι μείζονος σημασίας για τα GLAM, καθώς στοχεύει σε δημόσιους χώρους όπου εκτίθεται ή υπάρχει πολιτιστική κληρονομιά. Αν δεν υπήρχε εξαίρεση, οι επισκέπτες και το κοινό θα χρειαζόταν να μεριμνήσουν ιδιαίτερα για να διασφαλίσουν ότι η τέχνη σε δημόσιους χώρους δεν προστατεύεται από πνευματικά δικαιώματα πριν δημοσιεύσουν φωτογραφίες αυτής της τέχνης, επιβαρύνοντας αδικαιολόγητα το κοινό και έρχονται σε αντίθεση με τη λειτουργία της τέχνης στη δημόσια σφαίρα. Η εξαίρεση δεν πρέπει να περιορίζεται σε εξωτερικούς χώρους αλλά να περιλαμβάνει και κλειστούς χώρους, εφόσον είναι προσβάσιμοι στο κοινό, καθώς μια ευρεία ερμηνεία του τι συνιστά δημόσιο χώρο εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον[42.] Θα πρέπει να καλύπτει όλους τους τύπους χρήσεων, εμπορικές ή μη.

Τα GLAM πρέπει να είναι νομικά σε θέση να παρέχουν πρόσβαση σε χρήστες με αναπηρίες

Οι διατάξεις της Συνθήκης του Μαρακές του WIPO του 2013 για υποχρεωτικές εξαιρέσεις για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας των έργων για άτομα με αναπηρίες αποτελούν ένα μεγάλο βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση, αλλά δυστυχώς περιορίζονται σε σχολικά βιβλία και έντυπο υλικό.[43] Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής θα πρέπει να κάνουν ένα πιο τολμηρό βήμα πιέζοντας για εξαιρέσεις που επιτρέπουν στα GLAM ως εξουσιοδοτημένες οντότητες να κάνουν αναπαραγωγές σε προσβάσιμες μορφές και να παρέχουν πρόσβαση σε περισσότερα είδη έργων (π.χ. καλλιτεχνικά, μουσικά και οπτικοακουστικά έργα), διασφαλίζοντας πραγματική προσβασιμότητα σε πολλούς ακόμη τύπους των έργων. Για παράδειγμα, η Αυστραλία έχει εξαίρεση πνευματικών δικαιωμάτων για τα GLAM που παρέχουν πρόσβαση σε άτομα με αναπηρία.[4444] Επιπλέον, έχει μια δίκαιη άμυνα που έχει σχεδιαστεί για να παρέχει πρόσβαση σε έργα πνευματικών δικαιωμάτων για άτομα με αναπηρία. Ορισμένα GLAM έχουν δημιουργήσει εκθέματα αφής για να κάνουν τη δουλειά τους πιο προσιτή για τους συμμετέχοντες με προβλήματα όρασης.

Επιπλέον, πρέπει να ληφθούν μέτρα για να αποτραπεί η προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων εκδόσεων έργων δημόσιου τομέα που δημιουργούνται για λόγους προσβασιμότητας και από άτομα ή οντότητες που κάνουν προσβάσιμες εκδόσεις που διεκδικούν δικαιώματα. Τουλάχιστον, οι νέες εκδόσεις έργων που δημιουργούνται για σκοπούς προσβασιμότητας από εξουσιοδοτημένες οντότητες θα πρέπει να υπόκεινται στους ίδιους περιορισμούς και εξαιρέσεις με τα υποκείμενα έργα.[45]

Remixes και περιεχόμενο που δημιουργείται από τον χρήστη

Οι χρήστες των GLAM πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να δημιουργούν remixes και περιεχόμενο που δημιουργείται από χρήστες (UGC) και να επιτρέπουν σε άλλους να το κάνουν. Το UGC αναφέρεται σε περιεχόμενο (εικόνες, κείμενο, βίντεο, ήχος κ.λπ.) που δημιουργείται από θαυμαστές και άλλους χρήστες, συχνά μέσω της προσαρμογής ή της αναμίξης υπάρχοντος περιεχομένου και της κοινής χρήσης του στο διαδίκτυο. Το UGC θα μπορούσε να περιλαμβάνει, π.χ. καταλόγους και διαφημιστικό υλικό, συλλογικά έργα και δημιουργικά remixes υλικών από τη συλλογή κ.λπ. Ενώ η δημιουργία περιεχομένου από τους χρήστες μπορεί να συνεπάγεται αποκλειστικά δικαιώματα, η δημιουργική διαδικασία και το τελικό αποτέλεσμα είναι συνήθως εξαιρετικά μεταμορφωτικά και η δημιουργία τους είναι πολιτιστικά και κοινωνικά επωφελής στο βαθμό που οι χρήσεις που οδηγούν σε UGC θα πρέπει να καλύπτονται από εξαίρεση ή περιορισμό

---

[42] Για μια ανάλυση της ελευθερίας του πανοράματος στην Ευρώπη, βλ. Dulong de Rosnay, M. & Langlais, P.-C. (2017). Δημόσια έργα τέχνης και διαμάχη για την ελευθερία του πανοράματος: μια περίπτωση επιρροής στο Wikimedia. Ανασκόπηση πολιτικής Διαδικτύου, 6(1) https://doi.org/10.14763/2017.1.447. Βλ. επίσης: WikimediaCommons:Freedom of panorama.

[43] WIPO, Συνθήκη του Μαρακές για τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε δημοσιευμένα έργα για άτομα που είναι τυφλά, με προβλήματα όρασης ή με άλλο τρόπο Εκτύπωση με ειδικές ανάγκες (Συνθήκη Μαρακές), 2013 https://www.wipo.int/marrakesh_treaty/en/.

[44] Δείτε την Επιτροπή Πνευματικών Δικαιωμάτων της Αυστραλίας, «Νέες διατάξεις για την αναπηρία στον νόμο περί πνευματικών δικαιωμάτων της Αυστραλίας», 2017 https://alacc.org.au/wp-content/uploads/mp/files/posts/files/new-disability-provisions-in-the-copyright-act.pdf.

[45] Σε αυτό το σημείο, βλέπε Wallace, Andrea, Accessibility and Open GLAM (1 Ιανουαρίου 2020). Προσεχώς, Jani, McCutcheon και Ana Ramalho (επιμ.), International Perspectives on Disability Exceptions in Copyright and the Visual Arts: Feeling Art (Routledge 2020), https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3615749.

Η αποτελεσματική λειτουργικότητα των εξαιρέσεων πρέπει να είναι εγγυημένη

Για να λειτουργούν αποτελεσματικά, οι εξαιρέσεις πρέπει να είναι υποχρεωτικές και (1) να ισχύουν σε διασυνοριακές ρυθμίσεις, (2) να προστατεύονται από παράκαμψη σύμβασης και (3) να μην παραβιάζονται από τεχνολογικά μέτρα προστασίας (TPM). Είναι επίσης σημαντικό να σημειωθεί ότι η δυνατότητα άδειας χρήσης ενός έργου δεν υποκαθιστά υποχρεωτικές εξαιρέσεις.

Τα GLAM πρέπει να μπορούν να επωφελούνται από διασυνοριακές εξαιρέσεις

Τα πολιτιστικά έγγραφα και τα τεχνουργήματα των συλλογών GLAM μερικές φορές διασκορπίζονται στα σύνορα των χωρών λόγω διαφόρων μοτίβων ιστορίας: ένοπλες συγκρούσεις, αποικιοκρατία, μετανάστευση κ.λπ. Αυτό καθιστά δύσκολο για τους χρήστες τη νόμιμη πρόσβαση και χρήση αυτών των στοιχείων συλλογής για έρευνα ή άλλους σκοπούς. δεδομένου ότι οι νόμοι περί πνευματικών δικαιωμάτων είναι εδαφικοί. Επιπλέον, τα έργα ψηφιοποίησης είναι ακριβά και συχνά περιλαμβάνουν τη συνεργασία πολλών εταίρων σε διαφορετικές χώρες.

Η έλλειψη συνολικής εναρμόνισης σχετικά με τις εξαιρέσεις παρουσιάζει αδικαιολόγητες προκλήσεις για αυτές τις διασυνοριακές χρήσεις και έργα. Αντλώντας έμπνευση από την Τέχνη. 5 της Συνθήκης του WIPO του Μαρακές, θα πρέπει να υπάρχει μια γενική διάταξη περί πνευματικών δικαιωμάτων που να επιτρέπει τις διασυνοριακές χρήσεις.

Οι συμβάσεις δεν πρέπει να παρακάμπτουν τις εξαιρέσεις

Σήμερα, πολλά GLAM δεσμεύονται με συμβάσεις (ειδικές συμφωνίες αδειοδότησης) που αφαιρούν ρητά στην ικανότητά τους να βασίζονται σε εξαιρέσεις κατά την άσκηση των κανονικών τους δραστηριοτήτων. Για παράδειγμα, οι εξαιρέσεις που εγγυώνται στη Συνθήκη του Μαρακές του WIPO περιορίζονται μερικές φορές αδικαιολόγητα από συμβατικούς όρους.[46] Αυτό έρχεται σε αντίθεση με το γράμμα και το πνεύμα της νομοθεσίας περί πνευματικών δικαιωμάτων. Όλες οι εξαιρέσεις και οι περιορισμοί πρέπει να προστατεύονται από συμβατική παράκαμψη.
Με άλλα λόγια, κανένας συμβατικός όρος δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την ελαχιστοποίηση ή την ακύρωση των χρήσεων που μπορούν να γίνουν βασιζόμενοι σε εξαιρέσεις.[47]

Τα μέτρα τεχνολογικής προστασίας δεν πρέπει να υπερισχύουν των εξαιρέσεων

Τα GLAM αποτρέπονται μερικές φορές από τη χρήση έργων για νόμιμους σκοπούς λόγω των μέτρων τεχνολογικής προστασίας (TPM), όπως μια ψηφιακή εργασία που προστατεύεται με κωδικό πρόσβασης, έχει υδατογραφηθεί ή είναι με άλλο τρόπο κλειδωμένη τεχνολογικά. Για παράδειγμα, ενδέχεται να μην μπορούν να κάνουν αναπαραγωγές, για λόγους συντήρησης, έργων που είναι κλειδωμένα από TPM. Αυτό θα μπορούσε να οφείλεται τόσο σε τεχνικούς περιορισμούς —δεν υπάρχει εργαλείο για να το σπάσετε ή δεν υπάρχει τρόπος να αποκτήσετε το εργαλείο για όσους το έχουν— όσο και νόμιμο, καθώς η ίδια η δραστηριότητα μπορεί να είναι παράνομη ακόμη και αν η χρήση καλύπτεται από εξαίρεση ή

[46] Βλ. Γιαννούμης Γ.Α., Beyene W.M. (2020) Πολιτιστική ένταξη και πρόσβαση στην τεχνολογία: Προοπτικές από κάτω προς τα πάνω για τη νομοθεσία και την πολιτική πνευματικών δικαιωμάτων στη Νορβηγία. Στο: Antona M., Stephanidis C. (επιμ.) Universal Access in Human-Computer Interaction. Εφαρμογές και Πρακτική. HCII 2020. Lecture Notes in Computer Science, vol 12189. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-49108-6_25.
[47] Για παράδειγμα, στην Πορτογαλία, το Μαυροβούνιο, το Βέλγιο και το Κουβέιτ, ο νόμος περί πνευματικών δικαιωμάτων ορίζει ότι (σχεδόν) όλες οι εξαιρέσεις και οι περιορισμοί προστατεύονται από την παράκαμψη συμβολαίου (βλ. https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/hq/topics/exceptions-limitations/documents/contract_override_article.pdf, p. 3). Δείτε επίσης την πολιτική θέση της Αμερικανικής Ένωσης Βιβλιοθηκών, Πνευματικά δικαιώματα | Συνηγορία, Νομοθεσία & Θέματα (https://www.ala.org/advocacy/copyright) και Communia Association, «Εφαρμογή των νέων προστασιών της ΕΕ έναντι συμβατικών και τεχνολογικών παρακάμψεων των εξαιρέσεων πνευματικών δικαιωμάτων», 2019,https://www.communia-association.org/2019/12/09/implementing-new-eu-protections-contractual-technological-overrides-copyright-exceptions/.

περιορισμό. Η Ένωση Communia σημείωσε μια ευρωπαϊκή μελέτη του 2016 που διαπίστωσε ότι το ένα τρίτο των χρηστών στην εκπαιδευτική κοινότητα δεν μπορούσε να έχει πρόσβαση σε υλικό που προστατεύεται από πνευματικά δικαιώματα, το οποίο τους επιτρεπόταν να χρησιμοποιήσουν δυνάμει εξαίρεσης, λόγω των TPM.[48]

Η χρήση TPM, διαχείρισης ψηφιακών δικαιωμάτων (DRM) ή άλλων τεχνικών περιορισμών για την παράκαμψη εξαιρέσεων και περιορισμών αντίκειται στις αξίες [49] δημοσίου συμφέροντος των πνευματικών δικαιωμάτων και υπονομεύει ανεπανόρθωτα τον στόχο ενός συνεκτικού πλαισίου πνευματικών δικαιωμάτων.[50]

Τα TPM δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται για τον έλεγχο, τον περιορισμό, την πρόληψη ή με άλλον τρόπο να επηρεάζουν δραστηριότητες και χρήσεις που επιτρέπονται βάσει εξαιρέσεων ή περιορισμών. Ως εκ τούτου, ο νόμος πρέπει να προβλέπει ότι η καταστρατήγηση των TPM πρέπει να επιτρέπεται για νόμιμες χρήσεις έργων, ώστε να επιτρέπεται η άσκηση εξαιρέσεων και περιορισμών, συμπεριλαμβανομένης, για παράδειγμα, της αναπαραγωγής για λόγους διατήρησης, καθώς και για την αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων του αποκλεισμού του δημόσιου τομέα υλικών πίσω από τεχνολογικά μέτρα. Πρέπει επίσης να είναι νόμιμο για τα GLAM να παρέχουν εργαλεία και υπηρεσίες που επιτρέπουν την παράκαμψη των TPM για σκοπούς μη παραβιαζόμενων χρήσεων έργων. Όπου οι εξαιρέσεις πνευματικών δικαιωμάτων και το DRM ή το TPM συγκρούονται, θα πρέπει να υπερισχύει το πρώτο. Το TPM και το DRM που θα εμπόδιζαν την απόλαυση μιας εξαίρεσης θα πρέπει να θεωρούνται ανεφάρμοστα.

Η χορήγηση αδειών δεν υποκαθιστά τις εξαιρέσεις

Πολλές εξαιρέσεις προστατεύουν τα θεμελιώδη δικαιώματα και ως τέτοιες θα πρέπει να ληφθούν υπόψη σε σχέση με το δικαίωμα του δικαιώματος, όχι το δικαίωμα στην εξαίρεση, με τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Ως εκ τούτου, εξαιρέσεις είναι τα δικαιώματα χρήστη ή τα δικαιώματα χρήσης.[51] θέτουν την υποχρεωτική βάση για το τι μπορούν να κάνουν οι χρήστες τουλάχιστον, συχνά για την εξυπηρέτηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των βασικών αξιών της κοινωνίας. Η αδειοδότηση παρέχει στα μέρη βεβαιότητα όταν χρησιμοποιείται στο πλαίσιο πράξεων πέρα από το ελάχιστο που προστατεύεται από τα δικαιώματα των χρηστών. Ως εκ τούτου, και τα δύο είναι μέρος του ίδιου συστήματος και το ένα δεν μπορεί να υποκαταστήσει το άλλο. Ένα σύστημα που θα στηριζόταν μόνο στην αδειοδότηση, θα αρνιόταν τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις σημαντικές κοινωνικές αξίες, ιδιαίτερα σε αυτούς που ήδη έχουν λιγότερο πλεονεκτήματα. Ένα σύστημα που θα βασιζόταν μόνο σε εξαιρέσεις θα αρνιόταν πολλές πολιτιστικά και οικονομικά πολύτιμες χρήσεις πέρα από αυτές που δικαιούνται ελεύθερα όλα τα μέλη του κοινού να

---

[48] Ευρωπαϊκή Ένωση, «Αξιολόγηση του αντίκτυπου του ευρωπαϊκού πλαισίου πνευματικών δικαιωμάτων στις ψηφιακά υποστηριζόμενες πρακτικές εκπαίδευσης και κατάρτισης», 2016,https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1ba3488e-1d01-4055-b49c-fdb35f3babc8

[49] Creative Commons, "Είμαστε ενάντια στη διαχείριση ψηφιακών δικαιωμάτων. Να γιατί», 2020,https://creativecommons.org/2020/12/04/were-against-digital-rights-management-heres-why/. Ένα αίτημα για την ελευθερία της πληροφόρησης (FOI) προς την IPO του Ηνωμένου Βασιλείου σχετικά με τον αριθμό των καταγγελιών που υποβλήθηκαν κατά παράνομων TPM (όταν υπήρχαν εξαιρέσεις) αποκάλυψε ότι από το 2003 υπήρξαν 11, όλες από τις οποίες απέτυχαν (κυρίως επειδή σχετίζονται με λογισμικό), εκτός από μία, η οποία θεωρήθηκε εξαίρεση ιδιωτικού αντιγράφου, αφού καταργήθηκε. Βλ. στοιχεία από το 2015:https://www.gov.uk/government/publications/complaints-to-secretary-of-state-under-s296zeunder-the-copyright-designs-and-patents-act-1988, στο Margoni, Thomas, & Kretschmer, Martin. (2021). Μια βαθύτερη ματιά στις εξαιρέσεις της ΕΕ για το κείμενο και την εξόρυξη δεδομένων: Εναρμόνιση, ιδιοκτησία δεδομένων και το μέλλον της τεχνολογίας. Zenodo.https://doi.org/10.5281/zenodo.5082012.

[50] Βλέπε π.χ. Carys J Craig, "Digital Locks and the Fate of Fair Dealing in Canada: In Pursuit of 'Prescriptive Parallelism'" 13 Journal of World Intellectual Property 503 (2010)

[51] Ομάδα Εργασίας Creative Commons για την Πλατφόρμα Πνευματικών Δικαιωμάτων για το Έγγραφο Θέσεων για τα Δικαιώματα των Χρηστών, 2021, https://medium.com/creative-commons-we-like-to-share/working-group-on-user-rights-position-paper-9c5e589f1c9b.

κάνουν. Και τα δύο πρέπει να συνεργαστούν.[52] Ωστόσο, είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ότι οι μη παραβιαζόμενες χρήσεις που είναι πέρα από το πεδίο των δικαιωμάτων των κατόχων πνευματικών δικαιωμάτων δεν απαιτούν άδεια. Ως εκ τούτου, οι ρυθμίσεις αδειοδότησης μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την επέκταση του πεδίου εφαρμογής του τι μπορούν να κάνουν νόμιμα οι χρήστες με προστατευόμενα έργα· δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον περιορισμό της δυνατότητας των χρηστών να κάνουν κατά τα άλλα νόμιμες χρήσεις τέτοιων έργων.

Προστασία του δημόσιου τομέα από πρόσθετα επίπεδα πνευματικής ιδιοκτησίας

Τα έργα του δημόσιου τομέα συχνά αποτελούν σημαντικό μέρος των συλλογών των GLAM. Η ανοιχτή κοινή χρήση περιεχομένου κληρονομιάς δημόσιου τομέα από τα GLAM μπορεί να ξεκλειδώσει την απεριόριστη δημιουργικότητα και να επιτρέψει παραγωγικές χρήσεις που οδηγούν στην πρόοδο της γνώσης. Όταν τα έργα δημόσιου τομέα κοινοποιούνται ευρέως από τα GLAM, ο καθένας μπορεί να τα χρησιμοποιήσει ξανά και να βασιστεί σε αυτά για να δημιουργήσει κάτι νέο και απροσδόκητο.[53] Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι τα όρια του δημόσιου τομέα δεν είναι τα ίδια παντού στον κόσμο. Επειδή ο όρος προστασίας ποικίλλει και επειδή ορισμένα δικαιώματα και αντικείμενα μπορεί να υπάρχουν σε ορισμένες χώρες αλλά όχι σε άλλες, το τι προστατεύεται ή τι δεν προστατεύεται από πνευματικά δικαιώματα είναι πιθανό να διαφέρει από δικαιοδοσία σε δικαιοδοσία. Δυστυχώς, ο δημόσιος τομέας βρίσκεται υπό σοβαρή πίεση λόγω (1) επέκτασης της προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων μέσω του νόμου και (2) παράνομων αξιώσεων πνευματικών δικαιωμάτων επί υλικού δημόσιου τομέα.

Σε όλο τον κόσμο, δημιουργούνται νέα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και επεκτείνονται τα υπάρχοντα δικαιώματα χωρίς αντίστοιχες αναβαθμονομήσεις για τη διασφάλιση ή την προώθηση του δημόσιου συμφέροντος. Συχνά, οι νομοθέτες υποστηρίζουν, χωρίς στοιχεία ή αιτιολόγηση, ότι η ισχυρότερη προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων θα οδηγήσει σε περισσότερη δημιουργικότητα και καλύτερες συνθήκες για τους καλλιτέχνες. Αυτή η διαρκώς διευρυνόμενη εμβέλεια των πνευματικών δικαιωμάτων ως προς το εύρος και τους τύπους δικαιωμάτων που παρέχονται στους δημιουργούς χωρίς κανένα εξισορροπητικό μηχανισμό για την υποστήριξη του δημόσιου συμφέροντος και την προστασία του δημόσιου τομέα είναι ανησυχητική. Η παραχώρηση νέων δικαιωμάτων εγείρει σημαντικές ανησυχίες σχετικά με την αλληλοεπικάλυψη δικαιωμάτων που οδηγεί σε υπερπροστασία και υπέρβαση (ειδικά μέσω δικαστικών διαφορών), η οποία μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στη δημιουργικότητα, την καινοτομία και την παροχή δημόσιων αγαθών. Μια τέτοια συνεχής ώθηση προς όλο και μεγαλύτερα αποκλειστικά δικαιώματα περιπλέκει ένα ήδη πολύπλοκο πεδίο, επηρεάζει αρνητικά τον δημόσιο τομέα και περιορίζει σοβαρά τα δικαιώματα των ανθρώπων για πρόσβαση και επαναχρησιμοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Επιπλέον, αρκετά GLAM (καθώς και εμπορικοί εκδότες και βιβλιοθήκες αδειοδότησης εικόνων που ψηφιοποιούν περιεχόμενο GLAM) εξακολουθούν να εφαρμόζουν την εσφαλμένη και κατά καιρούς παράνομη πρακτική διεκδίκησης δικαιωμάτων επί πιστών (μη πρωτότυπων) ψηφιακών αναπαραγωγών έργων στον δημόσιο τομέα.[54] Αυτό είναι ενοχλητικό και προβληματικό. Αυτό δημιουργεί περαιτέρω

---

[52] Αυτή η παράγραφος προσαρμόστηκε από την «Analysis of WIPO SCCRS draft report σε περιφερειακά σεμινάρια και σε διεθνές συνέδριο για περιορισμούς και εξαιρέσεις (SCCR/40/2) Sean Flynn, Director, Program on Information Justice and Intellectual Property, American University Washington College of Law, 16 Ιουνίου , 2021, σελ. 4.

[53] Andrea Wallace, 21 for 2021: Digital heritage and the public domain, 2022, https://www.create.ac.uk/blog/2022/01/07/21-for-2021-digital-heritage-and-the-public-domain/ (Αγωνοστάτης των GLAMs, Ένας τεράστιος όγκος έργων δημόσιου τομέα που διαθέτουν αμέτρητες δυνατότητες δημόσιας επαναχρησιμοποίησης και δημιουργίας νέας γνώσης, ιδιαίτερα όταν ψηφιοποιούνται, δικτυώνονται και (επανα)συνδέονται με τη χρήση αναδυόμενων τεχνολογιών».).

[54] Βλ., Andrea Wallace, 21 for 2021: Digital heritage and the public domain, 2022, https://www.create.ac.uk/blog/2022/01/07/21-for-2021-digital-heritage-and-the-public-domain/ («Πράγματι, υπάρχει εδώ και πολύ καιρό μια λανθασμένη αντίληψη ότι είναι σκόπιμο να εφαρμόζονται τα πνευματικά δικαιώματα σε υποκατάστατα έργων δημόσιου τομέα, από αρνητικά από γυάλινες πλάκες, σε διαφάνειες και διαφάνειες, καθώς και σε ψηφιοποιημένα και γεννημένα ψηφιακά υποκατάστατα».)

περιβλήματα του δημόσιου τομέα και παρεμποδίζει τις δυνατότητες επαναχρησιμοποίησης. Δυστυχώς, οι ασυνεπείς πρακτικές GLAM που σχετίζονται με (την απουσία) δικαιωμάτων επί ψηφιακών αναπαραγωγών έργων επηρεάζουν τις αποφάσεις σχετικά με την ψηφιοποίηση, κινδυνεύουν να κλειδώσουν τις συλλογές πίσω από έναν δεύτερο τοίχο πνευματικών δικαιωμάτων και να δημιουργήσουν σύγχυση μεταξύ των χρηστών και των επαναχρησιμοποιητών.

Η κατάσταση είναι ακόμη υπό συζήτηση στο Ηνωμένο Βασίλειο[55], έχει περιορισμένη δεσμευτική ισχύ στις ΗΠΑ[56] και διευθετήθηκε σε επίπεδο ΕΕ με την υιοθέτηση του άρθρου 14 της Οδηγίας της ΕΕ για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στην ψηφιακή ενιαία αγορά (CDSM).[57] Το άρθρο 14 ορίζει ότι δεν μπορούν να προκύψουν νέα δικαιώματα σε αναπαραγωγές έργων εικαστικής τέχνης που είναι δημόσια, εκτός εάν αυτές οι αναπαραγωγές θεωρούνται πρωτότυπες (δηλαδή αντιπροσωπεύουν πνευματική δημιουργία του ίδιου του δημιουργού). Στόχος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι να επιτρέψει στους χρήστες να μοιράζονται αντίγραφα ... έργων τέχνης στο δημόσιο τομέα με πλήρη ασφάλεια δικαίου.[58] Η αιτιολογική σκέψη 70 του CDSM διευκρινίζει ότι «αυτό δεν θα επηρεάσει τις πρακτικές των μουσείων, όπως η πώληση καρτ-ποστάλ».[59]

Πρέπει να επιτευχθεί η σαφήνεια σε παγκόσμιο επίπεδο. Είναι ζωτικής σημασίας η νομοθεσία περί πνευματικών δικαιωμάτων σε κάθε δικαιοδοσία, καθώς και οι κανόνες συμπεριφοράς και οι συμβατικές συμφωνίες σχετικά με την ψηφιοποίηση των συλλογών GLAM, να απαγορεύουν ξεκάθαρα σε οποιονδήποτε να διεκδικεί πνευματικά δικαιώματα (ή συγγενικά δικαιώματα) επί πιστών ψηφιακών αναπαραγωγών έργων δημόσιου τομέα. Τα ψηφιοποιημένα έργα δημόσιου τομέα πρέπει να παραμείνουν στον δημόσιο τομέα. [60]Επιπλέον, αυτός ο κανόνας πρέπει να καλύπτει όλους τους τύπους έργων ή θεμάτων, όπως καλλιτεχνικά έργα (συμπεριλαμβανομένων έργων εικαστικών τεχνών), μουσικά έργα (συμπεριλαμβανομένων των φύλλων μουσικής) και ηχογραφήσεις, λογοτεχνικά έργα (συμπεριλαμβανομένων χειρογράφων), οπτικοακουστικά έργα, αρχαιολογικά έργα και υπολείμματα, καθώς και χάρτες.

Μείωση (όχι παράταση) της διάρκειας προστασίας

Τα πνευματικά δικαιώματα πρέπει να ενθαρρύνουν τη δημιουργικότητα και τη μάθηση, όχι να τις εμποδίζουν. Όταν είναι καλά ισορροπημένα, τα πνευματικά δικαιώματα λειτουργούν για να διασφαλίζουν ότι τα δικαιώματα και τα συμφέροντα που παρέχονται στους δημιουργούς και στο κοινό εκπληρώνουν τη

---

[55] Μια σημείωση περί πνευματικών δικαιωμάτων UKIPO του 2015 υποδεικνύει ότι «η απλή δημιουργία αντιγράφου μιας εικόνας δεν θα οδηγήσει σε νέα πνευματικά δικαιώματα», ενώ επισημαίνει την αβεβαιότητα σχετικά με τα ψηφιοποιημένα αντίγραφα εικόνων δημόσιου τομέα(https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/481194/c-notice- 201401.pdf). Η Βουλή των Λόρδων του Ηνωμένου Βασιλείου συζήτησε ατελέσφορα το θέμα το 2018(https://hansard.parliament.uk/Lords/2018-09-12/debates/A4C8C41E-6523-4052-B141-8F260B980401/MuseumsAndGalleries).

[56] Το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ αποφάσισε ότι οι ακριβείς αναπαραγωγές έργων δημόσιου τομέα δεν μπορούσαν να προστατεύονται από πνευματικά δικαιώματα στο The Bridgeman Art Library, Ltd. v. Corel Corporation, 18 Φεβρουαρίου 1999, 36 F. Supp. 2d 191, 1999 U.S. LEXIS 1731, 50 U.S.P.Q.2d (BNA) 1110. Βλ. επίσης Meshwerks, Inc. v. Toyota Motor Sales U.S.A. - 528 F.3d 1258 (10th Cir. 2008) και President & Fellows of Harvard Coll. v. Elmore, Αρ. CIV 15-00472-RB/KK (D.N.M. 19 Μαΐου 2016).

[57] Το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ αποφάσισε ότι οι ακριβείς αναπαραγωγές έργων δημόσιου τομέα δεν μπορούσαν να προστατεύονται από πνευματικά δικαιώματα στο The Bridgeman Art Library, Ltd. v. Corel Corporation, 18 Φεβρουαρίου 1999, 36 F. Supp. 2d 191, 1999 U.S. LEXIS 1731, 50 U.S.P.Q.2d (BNA) 1110. Βλ. επίσης Meshwerks, Inc. v. Toyota Motor Sales U.S.A. - 528 F.3d 1258 (10th Cir. 2008) και President & Fellows of Harvard Coll. v. Elmore, Αρ. CIV 15-00472-RB/KK (D.N.M. 19 Μαΐου 2016).

[58] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ψηφιακή Ενιαία Αγορά: Οι διαπραγματευτές της ΕΕ καταφέρνουν να εκσυγχρονίσουν τους κανόνες πνευματικής ιδιοκτησίας, 2019, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_528.

[59] Βλ.Communia Association, Implementing the Copyright Directive: Protecting the Public Domain with Article 14.

[60] Creative Commons, "Αναπαραγωγές έργων δημόσιου τομέα πρέπει να παραμείνουν στον δημόσιο τομέα"2019,https://creativecommons.org/2019/11/20/reproductions-of-public-domain-works/. Βλ. επίσης το Μανιφέστο Δημόσιου Τομέα, https://publicdomainmanifesto.org/.

λειτουργία τους για τόνωση της δημιουργικότητας και προώθηση της πρόσβασης και της ανταλλαγής γνώσεων. Οι υπερβολικοί όροι πνευματικών δικαιωμάτων εμποδίζουν την ικανότητά μας να χτίζουμε και να επεξεργαζόμαστε εκ νέου δημιουργικό περιεχόμενο.[61] Η εμπειρική εργασία έχει δείξει ότι τα πολιτιστικά σημαντικά βιβλία είναι λιγότερο διαθέσιμα σε χώρες με μεγαλύτερη διάρκεια από ό,τι σε μικρότερες.[62]

Δεν υπάρχει κανένας λόγος η προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων να διαρκεί όσο διαρκεί ήδη, πόσο μάλλον να επεκταθεί περαιτέρω. Η παράταση της διάρκειας προστασίας οδηγεί σε απίστευτη απώλεια για την κοινωνία, δεδομένου του ρόλου του δημόσιου τομέα ως αποθέματος της πολιτιστικής κληρονομιάς ως του δημιουργικού θησαυρού από το οποίο εξαρτάται η σύγχρονη δημιουργικότητα. Μάλιστα, η διάρκεια προστασίας πρέπει να μειωθεί σημαντικά. Μια σύντομη ενημέρωση που κατατέθηκε από κορυφαίους οικονομολόγους στην υπόθεση του 2002 Eldred εναντίον Ashcroft του Ανωτάτου Δικαστηρίου των Η.Π.Α. έδειξε πώς το κόστος μιας παράτασης θητείας υπερτερεί των οφελών.[63] Σε μια εργασία του 2009, ο οικονομολόγος Rufus Pollock υπολόγισε ότι η βέλτιστη περίοδος πνευματικών δικαιωμάτων είναι περίπου 15 χρόνια.[64]

Οι αδικαιολόγητα μεγάλοι όροι πνευματικών δικαιωμάτων επηρεάζουν αρνητικά τον τομέα GLAM. Με τα πνευματικά δικαιώματα να δημιουργούν τόσα πολλά περιττά εμπόδια που εμποδίζουν την ελεύθερη ροή της γνώσης και του πολιτισμού, η παράτασή του είναι αντίθετη με τις πολιτικές προσπάθειες που γίνονται για την αύξηση της πρόσβασης στη γνώση σε περιόδους κρίσης και τις προσπάθειες της κοινότητας για τη μείωση των επιπτώσεων της πανδημίας.[65] Τα πνευματικά δικαιώματα θα πρέπει να επιδιώκουν την προώθηση ενός ισχυρού και καθολικά προσβάσιμου δημόσιου τομέα για την ενθάρρυνση της περαιτέρω δημιουργικότητας και πολιτιστικής παραγωγής.

Περιορισμός κυρώσεων και διορθωτικών μέτρων κατά των GLAM που ενεργούν καλή τη πίστει

Είναι σημαντικό να περιοριστούν οι κίνδυνοι ευθύνης για τα GLAM καθώς και να μετριαστεί οποιαδήποτε (ελαττωματική) αντίληψη κινδύνου.[66] Αναγνωρίζοντας ότι οι δραστηριότητες GLAM ενδέχεται να εμπλέκουν τα δικαιώματα των κατόχων πνευματικών δικαιωμάτων, οι άδειες μπορεί

---

[61] Creative Commons, «Η ανταπόκρισή μας στη διαβούλευση για την επέκταση του όρου πνευματικών δικαιωμάτων του Καναδά», 2021,https://creativecommons.org/2021/03/09/our-response-to-canadas-copyright-term-extension-consultation/; Creative Commons, "Έγινει τελικά η επέκταση όρου πνευματικών δικαιωμάτων;", 2018,https://creativecommons.org/2018/01/15/copyright- term-extension-finally-done/.

[62] Βλ. Flynn, Jacob and Giblin, Rebecca and Petitjean, Francois, «What Happens When Books Enter the Public Domain; Έλεγχος της υπόθεσης υποχρήσης πνευματικών δικαιωμάτων σε όλη την Αυστραλία, τη Νέα Ζηλανδία, τις Ηνωμένες Πολιτείες και τον Καναδά» (10 Ιουνίου 2019). University of New South Wales Law Journal, Vol. 42, No. 4, 2019, U of Melbourne Legal Studies Research Paper No. 878, Διαθέσιμο στο SSRN: https://ssrn.com/abstract=3401684

[63] See https://cyber.harvard.edu/openlaw/eldredvashcroft/supct/amici/economists.pdf.

[64] Pollock, Rufus, Forever Minus a Day? Calculating Optimal Copyright Term (July 19, 2009). Review of Economic Research on Copyright Issues, Vol. 6, No. 1, pp. 35-60, 2009, Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=1436186.

[65] Creative Commons, Education in Times of Crisis and Beyond: Maximizing Copyright Flexibilities, 2020,https://creativecommons.org/2020/03/31/education-in-times-of-crisis-and-beyond-maximizing-copyright-flexibilities/; Creative Commons, Our Community is Reducing the Impact of COVID-19 on Science, Education, and Culture, 2020, https://creativecommons.org/2020/06/04/our-community-is-reducing-the-impact-of-covid-19-on-science-education-and-culture/.

[66] Βλ., π.χ. Dickson, M., 2010. Η δέουσα επιμέλεια, μάταιη προσπάθεια: Copyright and the digitization of the Thomas E. Watson papers. The American Archivist, 73(2), σσ.626-636; Stobo, V., Deazley, R. and Anderson, I., 2013. Copyright & Risk: Scoping the Wellcome Digital Library Project (Τόμος 10, σελ. 17-23). CREATE Working Paper.

να είναι δύσκολο να εξασφαλιστούν και ότι οι εξαιρέσεις συχνά απαιτούν υποκειμενικούς προσδιορισμούς νομιμότητας, τα GLAM θα πρέπει να προστατεύονται από τον κίνδυνο σημαντικών οικονομικών κυρώσεων για πράξεις που πραγματοποιούνται, ειδικά όταν ενεργούν χωρίς κίνητρο κέρδους ή/και όταν ήταν λογικό για το άτομο που ενεργούσε για λογαριασμό των GLAM να πιστέψει ότι η πράξη έγινε νόμιμα σύμφωνα με περιορισμούς ή εξαίρεση πνευματικών δικαιωμάτων. Για παράδειγμα, το νομικό πλαίσιο θα πρέπει σαφώς να περιορίζει τη θεραπεία για παραβίαση σε διαταγή ή/και να θέσει ανώτατο όριο στις νόμιμες αποζημιώσεις ως τρόπο προστασίας των GLAM από αδικαιολόγητα σκληρές κυρώσεις.

Νομικά και ηθικά ζητήματα που σχετίζονται με τα πολιτιστικά δικαιώματα, τις παραδοσιακές πολιτιστικές εκφράσεις, την αυτόχθονη πολιτιστική κληρονομιά και την αποκατάσταση

Όπως επισημαίνει η στρατηγική CC, «οι πρακτικές ανοικτής κοινής χρήσης μπορούν επίσης να αμαυρωθούν από ηθικές ανησυχίες... Για να διασφαλίσουμε ότι όλοι μπορούν να απολαμβάνουν τα οφέλη του πλήρους κύκλου ανοιχτής κοινής χρήσης, πρέπει να υιοθετήσουμε μια πολυμετωπική, συντονισμένη, ευρεία προσέγγιση που υπερβαίνει τα πνευματικά δικαιώματα.[67]Αυτός είναι ένας από τους λόγους για τους οποίους μια ατζέντα για τη μεταρρύθμιση του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων στον τομέα των GLAM πρέπει να αντιμετωπίζει όχι μόνο νομικά αλλά και ηθικά ζητήματα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που σχετίζονται με την παραδοσιακή γνώση, την πνευματική ιδιοκτησία των ιθαγενών και την πολιτιστική κληρονομιά. Τα GLAM έχουν μια σειρά από ευθύνες και καθήκοντα σε σχέση με την αυτόχθονη πολιτιστική κληρονομιά, ιδιαίτερα υπό το πρίσμα των ζητημάτων σχετικά με τον επαναπατρισμό και την αποκατάσταση.[68]

Πολλά GLAM εργάζονται σκληρά για να κάνουν τις συλλογές πολιτιστικής κληρονομιάς διαθέσιμες στο κοινό.[69] Για αυτά τα ιδρύματα, η παροχή πρόσβασης στη γνώση και τον πολιτισμό αποτελεί βασική πτυχή του καθήκοντός τους και της αποστολής δημόσιου συμφέροντος. Πολλά ιδρύματα ψηφιοποιούν και καθιστούν διαθέσιμες συλλογές πολιτιστικής κληρονομιάς στο Διαδίκτυο, σε μια προσπάθεια να διατηρήσουν και να μοιραστούν ανοιχτά το υλικό της πολιτιστικής κληρονομιάς. Το κίνημα Open GLAM αναγνωρίζει αυτήν την αποστολή και προωθεί ενεργά αυτήν την αρχή, βοηθώντας τα GLAM να αξιοποιήσουν στο έπακρο τις άδειες και τα εργαλεία CC για να επικοινωνήσουν τι μπορούν να κάνουν οι χρήστες με ψηφιοποιημένο υλικό.

Οι ελευθερίες επαναχρησιμοποίησης που σχετίζονται με υλικό δημόσιου τομέα και ενισχύονται μέσω της ψηφιοποίησης, μπορούν να δημιουργήσουν ένταση σε ό,τι αφορά την πολιτιστική κληρονομιά των ιθαγενών. Ο υφιστάμενος νόμος περί πνευματικών δικαιωμάτων, βουτηγμένος σε δυτικές έννοιες και αξίες, δεν προστατεύει επαρκώς τις παραδοσιακές πολιτιστικές εκφράσεις των ιθαγενών, ούτε αντικατοπτρίζει επαρκώς ή λαμβάνει υπόψη τις πολιτιστικές αξίες των αυτόχθονων. Από προεπιλογή, πολλές μορφές αυτόχθονης κληρονομιάς ή «παραδοσιακές πολιτιστικές εκφράσεις» (που μπορεί να περιλαμβάνουν μυστικό, ιερό ή ευαίσθητο περιεχόμενο) θεωρούνται αδικαιολόγητα δημόσιος τομέας

---

[67] Creative Commons, «Ανακοινώνοντας τη νέα μας στρατηγική: Τι θα ακολουθήσει για το CC», 2020,https://creativecommons.org/2020/12/16/announcing-our-new-strategy-whats-next-for-cc/.

[68] Για παράδειγμα, έχει υπάρξει μεγάλη διαμάχη σχετικά με τα GLAM που εδρεύουν στο Ηνωμένο Βασίλειο που μερικές φορές αρνούνται να επιτρέψουν τον επαναπατρισμό της πολιτιστικής κληρονομιάς πίσω στις αρχικές πολιτείες, όπως διερευνάται στη σειρά «The Stuff the British Stole,” https://www.abc.net.au/radionational/programs/stuff-the-british-stole/.

[69] Αυτή η ενότητα επαναχρησιμοποιεί εκτενώς το «Creative Commons, Κοινοποίηση της Ιθαγενούς Πολιτιστικής Κληρονομιάς στο Διαδίκτυο: Μια επισκόπηση των πολιτικών του GLAM», 2020,https://creativecommons.org/2020/08/08/sharing-indigenous-cultural-heritage-online-an-overview-of-glam-policies/.

σύμφωνα με τη συμβατική νομοθεσία περί πνευματικών δικαιωμάτων.[70]Μία από τις προκλήσεις είναι ότι το σύστημα πνευματικών δικαιωμάτων δεν λαμβάνει σωστά υπόψη τους τρόπους με τους οποίους οι παραδοσιακές πολιτιστικές εκφράσεις δημιουργούνται, διατηρούνται συλλογικά και μεταδίδονται μέσω των γενεών. Τα κριτήρια καταλληλότητας πνευματικών δικαιωμάτων, όπως η πρωτοτυπία και η συγγραφή, συχνά έρχονται σε αντίθεση με τις αντιλήψεις των ιθαγενών περί δημιουργικότητας και φύλαξης της πολιτιστικής κληρονομιάς μιας κοινότητας. Σε σχέση με την ανοιχτή πρόσβαση στην εθνογραφία (τα υλικά και άυλα πολιτιστικά αγαθά που διατηρούνται στα εθνολογικά μουσεία), τίθεται το ερώτημα πώς πρέπει να οργανωθεί η πρόσβαση. Κεντρικό στοιχείο της απόφασης για την πρόσβαση είναι ο χαρακτήρας οποιουδήποτε πολιτιστικού αγαθού. Μπορεί να φαίνεται ότι μια τέτοια κληρονομιά είναι ελεύθερα διαθέσιμη για χρήση και επαναχρησιμοποίηση, ενώ στην πραγματικότητα αυτό μπορεί να μην ισχύει. Το να επιτρέπεται αυτό το επίπεδο πρόσβασης και χρήσης εγείρει ηθικούς προβληματισμούς που πρέπει να ληφθούν πλήρως υπόψη.[71]

Ο υφιστάμενος νόμος περί πνευματικών δικαιωμάτων, βουτηγμένος σε δυτικές έννοιες και αξίες, δεν προστατεύει επαρκώς τις παραδοσιακές πολιτιστικές εκφράσεις των ιθαγενών, ούτε αντικατοπτρίζει επαρκώς ή λαμβάνει υπόψη τις πολιτιστικές αξίες των αυτόχθονων. Η έννοια του «δημόσιου τομέα» είναι σχετική εντός των ορίων του συστήματος πνευματικών δικαιωμάτων. Έτσι, ενώ η ιθαγενής πολιτιστική κληρονομιά μπορεί να θεωρείται δημόσιος τομέας σύμφωνα με τους κανόνες πνευματικής ιδιοκτησίας και επομένως ελεύθερη για χρήση, άλλα δικαιώματα και συμφέροντα ενδέχεται να εξακολουθούν να συνδέονται με αυτήν, που προέρχονται από διάφορες πηγές. Αυτά περιλαμβάνουν άλλους νομικούς περιορισμούς όπως τα δικαιώματα ιδιωτικότητας, άλλα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας (συμπεριλαμβανομένων sui generis δικαιωμάτων για την προστασία των παραδοσιακών πολιτιστικών εκφράσεων) και δικαιώματα προσωπικότητας, καθώς και εθιμικούς νόμους και πρωτόκολλα των ιθαγενών. Στην πράξη, αυτό σημαίνει ότι η πρόσβαση και η χρήση εγχώριων υλικών μπορεί να είναι περιορισμένη και δικαιολογημένη, για λόγους που βρίσκονται εκτός του συστήματος πνευματικών δικαιωμάτων. Επειδή αυτά τα δικαιώματα και τα συμφέροντα δεν προστατεύονται από τη νομοθεσία περί πνευματικών δικαιωμάτων, δεν αδειοδοτούνται από τις άδειες και τα εργαλεία της CC, τα οποία λειτουργούν αποκλειστικά στο πλαίσιο του συστήματος πνευματικών δικαιωμάτων. Αυτό σημαίνει ότι συγκεκριμένοι όροι ή προϋποθέσεις πρόσβασης και χρήσης που βασίζονται σε δικαιώματα, συμφέροντα ή επιθυμίες των ιθαγενών δεν καλύπτονται πλήρως κατά την εφαρμογή μόνο αδειών και εργαλείων CC και ότι ενδέχεται να ενδείκνυται πρόσθετα μέτρα για να αντικατοπτρίζουν σωστά τις συνθήκες που σχετίζονται με την πρόσβαση και τη χρήση παραδοσιακών πολιτιστικών εκφράσεων. Το Local Contexts, ένα σύστημα ετικετών εμπνευσμένο από το Creative Commons, σχεδιάστηκε για να αντιμετωπίσει αυτό το ζήτημα ειδοποιώντας τους επαναχρήστες για τοπικά πρωτόκολλα που έχουν δημιουργηθεί από κοινότητες.[72]

Τα GLAM βρίσκονται σε κομβική θέση για να λάβουν ενεργά βήματα για την υποστήριξη των αυτόχθονων πολιτιστικών ενδιαφερόντων και αξιών. Μέσω της στοχαστικής, σκόπιμης και με σεβασμό λήψης αποφάσεων, τα GLAM μπορούν να επιτρέψουν την ηθική μεταχείριση του υλικού πολιτιστικής κληρονομιάς, υπερβαίνοντας την εφαρμογή της συμβατικής νομοθεσίας περί πνευματικών δικαιωμάτων και τον προσδιορισμό της δημόσιας ιδιοκτησίας ενός έργου. Τα GLAM θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των αυτόχθονων πληθυσμών, ιδίως όσον αφορά την ψηφιοποίηση, την

---

[70] Creative Commons, Traditional Knowledge and the Commons: The Open Movement, Listening, and Learning, 2018, https://creativecommons.org/2018/09/18/traditional-knowledge-and-the-commons-the-open-movement-listening-and-learning/.

[71] Creative Commons, Κοινοποίηση της Ιθαγενούς Πολιτιστικής Κληρονομιάς στο Διαδίκτυο: Μια επισκόπηση των πολιτικών του GLAM, 2020https://creativecommons.org/2020/08/08/sharing-indigenous-cultural-heritage-online-an-overview-of-glam-policies/.

[72] Creative Commons, Είναι δυνατόν να αποαποικιοποιήσουμε τα Commons; Μια συνέντευξη με την Jane Anderson των Local Contexts, 2019, https://creativecommons.org/2019/01/30/jane-anderson/

πρόσβαση και την επαναχρησιμοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς των ιθαγενών. Ένας τρόπος προς τα εμπρός θα ήταν η ανάπτυξη μηχανισμών για την κοινή επιμέλεια των συλλογών (από ειδικούς από τις κοινότητες προέλευσης και προσωπικό GLAM από τις χώρες όπου φυλάσσονται τέτοια πολιτιστικά αγαθά).

Ορισμένα άρθρα της Διακήρυξης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ιθαγενών Λαών 2007 (UNDRIP) σχετίζονται με τα πνευματικά δικαιώματα, την πολιτιστική κληρονομιά και την πνευματική ιδιοκτησία των ιθαγενών[73]. Σε εθνικό επίπεδο, έχουν γίνει προσπάθειες να μεταφραστούν οι αρχές του UNDRIP σε κατευθυντήριες γραμμές για τα GLAM στην Αυστραλία. Το 2018, στη δικηγορική εταιρεία Terri Janke and Company ανατέθηκε από την Ένωση Μουσείων και Γκαλερί της Αυστραλίας να προετοιμάσει το έγγραφο ορόσημο «FirstPeoples: Ένας οδικός χάρτης για την ενίσχυση της δέσμευσης των ιθαγενών σε μουσεία και γκαλερί».[74]

Στην Αυστραλία, υπήρξαν δικαστικές διαφορές σχετικά με τα GLAM που εμπλέκονται σε παραβίαση πνευματικών δικαιωμάτων πολιτιστικών έργων ιθαγενών. Τον Ιούλιο του 2000, αυτόχθονες καλλιτέχνες αντιτάχθηκαν στο να αναπαράγει τα έργα τους το Διεθνές Ολυμπιακό Μουσείο στην ιστοσελίδα του χωρίς την άδειά τους και ισχυρίστηκαν παραβίαση οικονομικών και ηθικών δικαιωμάτων. Το Διεθνές Ολυμπιακό Μουσείο είχε εκθέσει τα πρωτότυπα έργα στο πλαίσιο της έκθεσης τέχνης Αβορίγινων στη Λωζάνη της Ελβετίας. Το Διεθνές Ολυμπιακό Μουσείο κατέλυσε τα έργα τον Δεκέμβριο του 2000. Υπήρξε επίσης αγωγή για παραβίαση εμπιστευτικών πληροφοριών σε σχέση με ιερά υλικά των ιθαγενών επίσης (βλ. Foster κατά Mountford (1976) 14 ALR 7). Συχνά συμβαίνει ότι μπορεί να ασκηθεί αγωγή για παραβίαση πνευματικών δικαιωμάτων για αδημοσίευτο πολιτιστικό έργο, καθώς και για παραβίαση εμπιστευτικών πληροφοριών.

Σχετικά, πρέπει να αντιμετωπιστεί η αλληλεπίδραση μεταξύ των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των διεθνών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των πολιτιστικών δικαιωμάτων και των νόμων περί πολιτιστικής κληρονομιάς (των οποίων οι γενικοί ορισμοί συχνά περιλαμβάνουν μια σειρά υλικού πνευματικής ιδιοκτησίας).[75]

---

[73] Συγκεκριμένα: Άρθρο 31 παράγραφος 1 του UNDRIP: «Οι αυτόχθονες πληθυσμοί έχουν το δικαίωμα να διατηρούν, ελέγχουν, προστατεύουν και αναπτύσσουν την πολιτιστική τους κληρονομιά, την παραδοσιακή γνώση και τις παραδοσιακές πολιτιστικές εκφράσεις τους, καθώς και τις εκδηλώσεις των επιστημών, των τεχνολογιών και των πολιτισμών τους, συμπεριλαμβανομένων των ανθρώπων και γενετικών πόρων, σπόρων, φάρμάκων, γνώσης των ιδιοτήτων της πανίδας και της χλωρίδας, προφορικών παραδόσεων, λογοτεχνίας, σχέδίων, αθλητικών και παραδοσιακών παιχνιδιών και εικαστικών και παραστατικών τεχνών.» Άρθρο 12 παράγραφος 1 του UNDRIP: «Οι αυτόχθονες πληθυσμοί έχουν δικαίωμα εκδηλώνουν, εξασκούν, αναπτύσσουν και διδάσκουν τις πνευματικές και θρησκευτικές παραδόσεις, τα έθιμα και τις τελετές τους· το δικαίωμα να διατηρούν, να προστατεύουν και να έχουν πρόσβαση στο απόρρητο στους θρησκευτικούς και πολιτιστικούς τους χώρους· το δικαίωμα χρήσης και ελέγχου των τελετουργικών αντικειμένων τους· και το δικαίωμα στον επαναπατρισμό των ανθρώπινων λειψάνων τους.» Άρθρο 12 παράγραφος 2 της UNDRIP: «Τα κράτη επιδιώκουν να επιτρέψουν την πρόσβαση και/ή τον επαναπατρισμό των τελετουργικών αντικειμένων και των ανθρώπινων λειψάνων που έχουν στην κατοχή τους μέσω δίκαιων, διαφανών και αποτελεσματικών μηχανισμών που αναπτύσσονται σε συνδυασμό με τους ενδιαφερόμενους αυτόχθονες πληθυσμούς».

[74] Terri Janke, AMaGA Indigenous Roadmap, 2019, https://www.terrijanke.com.au/mga-indigenous-roadmap. «Ο οδικός χάρτης βασίζεται σε 5 βασικά στοιχεία για την αλλαγή. Αυτά τα βασικά στοιχεία εμπλέκονται σε διάφορα μέρη του κλάδου για να διασφαλίσουν ότι τα μουσεία και οι γκαλερί χτίζουν ισχυρότερες σχέσεις με αυτόχθονες Αυστραλούς και εξελίσσονται μακριά από τα ευρωκεντρικά τους θεμέλια. Το πρώτο βασικό στοιχείο είναι η Επαναλαμβανόμενη αναπαράσταση... Το δεύτερο βασικό στοιχείο είναι η ενσωμάτωση των αυτόχθονων αξιών στην επιχείρηση μουσείων και γκαλερί. Αυτό το στοιχείο στοχεύει να απομακρύνει τις αξίες των μουσείων και των γκαλερί από τα ευρωκεντρικά τους θεμέλια. Οι αυτόχθονες αξίες πρέπει να ενθαρρυνθούν σε μουσεία και γκαλερί προκειμένου οι αυτόχθονες πληθυσμοί να αισθάνονται ευπρόσδεκτοι και ασφαλείς... Το τρίτο βασικό στοιχείο είναι η αύξηση των ευκαιριών των ιθαγενών. Η ευκαιρία για αυτόχθονες προσβλέπει στη βελτίωση της απασχόλησης για το ιθαγενές προσωπικό. Η γνώση των γηγενών είναι μια δεξιότητα που πρέπει να αντισταθμιστεί ανάλογα... Το τέταρτο βασικό στοιχείο είναι η αμφίδρομη φροντίδα του πολιτιστικού υλικού. Αυτό το στοιχείο στοχεύει να μεταφέρει τη φροντίδα του αυτόχθονα πολιτιστικού υλικού στα χέρια των Ιθαγενών Αυστραλών... Το πέμπτο βασικό στοιχείο είναι η σύνδεση με τις ιθαγενείς κοινότητες. Αυτό το στοιχείο εστιάζει στον επαναπατρισμό και την υποστήριξη. Η παροχή στις αυτόχθονες κοινότητες με τα εργαλεία για τον σωστό επαναπατρισμό του υλικού τους είναι απαραίτητη».

[75] Σχετικά με τα πολιτιστικά δικαιώματα, βλ. OHCHR | διεθνή πρότυπα, https://www.ohchr.org/en/issues/culturalrights/pages/internationalstandards.aspx και Ειδικός Εισηγητής του ΟΗΕ για

Τεχνητή νοημοσύνη και πολιτιστική κληρονομιά

Οι εξελίξεις στην τεχνητή νοημοσύνη (AI) παρουσιάζουν μια σειρά από συναρπαστικές ευκαιρίες για τα GLAM στον ψηφιακό κόσμο.[76] Αυτά κυμαίνονται από την ανάπτυξη μοντέλων ή αλγορίθμων που τελειοποιούνται μέσω της επεξεργασίας δεδομένων, έως την εξόρυξη, την ανάλυση και τον εμπλουτισμό συνόλων δεδομένων με νέα μεταδεδομένα. Ενώ αυτές οι ευκαιρίες είναι πιθανό να ωθήσουν τα GLAM προς τα εμπρός μέσω του ψηφιακού τους μετασχηματισμού, εγείρουν επίσης ερωτήματα στον τομέα των πνευματικών δικαιωμάτων, ειδικά όταν πρόκειται για τη χρήση ψηφιακών συλλογών των GLAM για την εκπαίδευση της τεχνητής νοημοσύνης και την αντιμετώπιση των αποτελεσμάτων που δημιουργούνται από την τεχνητή νοημοσύνη σύμφωνα με τη νομοθεσία περί πνευματικών δικαιωμάτων. Τρία βασικά σημεία πρέπει να αντιμετωπιστούν: η χρήση συλλογών από GLAM για εκπαίδευση τεχνητής νοημοσύνης. την κατάσταση πνευματικών δικαιωμάτων/δημόσιου τομέα περιεχομένου που δημιουργείται από τεχνητή νοημοσύνη· και τα εμπόδια πέρα από τα πνευματικά δικαιώματα για το άνοιγμα και την κοινή χρήση συλλογών GLAM υπό το φως της έλλειψης σαφήνειας γύρω από την τεχνητή νοημοσύνη.

Τα GLAM θα πρέπει να υποστηρίζονται στη χρήση των δεδομένων στις ψηφιακές συλλογές τους για σκοπούς εκπαίδευσης σε τεχνητή νοημοσύνη (συμπεριλαμβανομένης της μηχανικής εκμάθησης) προκειμένου να εκπληρώσουν τις αποστολές του δημόσιου συμφέροντος. Νομικά, παραμένει σημαντική αβεβαιότητα ως προς το εάν οι περιορισμοί και οι εξαιρέσεις πνευματικών δικαιωμάτων επιτρέπουν τη χρήση περιεχομένου που προστατεύεται από πνευματικά δικαιώματα για την εκπαίδευση τεχνητής νοημοσύνης. Αυτή η αβεβαιότητα είναι πιθανό να έχει ανατριχιαστική επίδραση στα GLAM που επιθυμούν να επωφεληθούν από τεχνολογίες τεχνητής νοημοσύνης. Αυτός είναι ένας λόγος για τον οποίο η χρήση έργων που προστατεύονται από πνευματικά δικαιώματα για την εκπαίδευση της τεχνητής νοημοσύνης θα πρέπει να θεωρείται ως μη παραβίαση από προεπιλογή. Όσον αφορά το περιεχόμενο με άδεια CC, όπου απαιτείται άδεια πνευματικών δικαιωμάτων για την εκπαίδευση συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης, οι άδειες χορηγούν αυτήν την άδεια υπό διαφορετικούς όρους και προϋποθέσεις ανάλογα με τη συγκεκριμένη άδεια CC.[77] Ένα διάγραμμα ροής βοηθά στην οπτικοποίηση του εάν ενεργοποιούνται οι άδειες και, εάν ναι, ποιες προϋποθέσεις μπορεί να ισχύουν.[78]
Επιπλέον, η τεχνητή νοημοσύνη έχει δει ότι παράγει «δημιουργικό» περιεχόμενο μέσω της τεχνητής νοημοσύνης. Ένα τέτοιο περιεχόμενο θα μπορούσε κάλλιστα να γίνει μέρος των συλλογών των GLAM, καθώς αρχίζει να κερδίζει την εκτίμηση ως μια νέα μορφή «δημιουργικής» έκφρασης. Ομοίως, το περιεχόμενο που παράγεται από τα GLAM που χρησιμοποιούν τεχνολογία AI (όπως τα εμπλουτισμένα σύνολα δεδομένων) είναι πιθανό να γίνει άφθονο καθώς όλο και περισσότερα ιδρύματα εξερευνούν τις ευκαιρίες που προσφέρει η τεχνητή νοημοσύνη.

Αν και η κατάσταση πνευματικών δικαιωμάτων αυτού του περιεχομένου είναι ασαφής σύμφωνα με την υφιστάμενη νομοθεσία, δεν θα πρέπει να υπάρχουν πνευματικά δικαιώματα για περιεχόμενο που δημιουργείται από τεχνητή νοημοσύνη και θα πρέπει να είναι δημόσια. Το υλικό του δημόσιου τομέα μπορεί να είναι ευρέως προσβάσιμο, να χρησιμοποιηθεί και να επαναχρησιμοποιηθεί από τα GLAM για την εκπλήρωση της αποστολής δημόσιου συμφέροντος καθώς και από το ευρύ κοινό. Πέρα από τα πνευματικά δικαιώματα, πολλά εμπόδια για την κοινή χρήση και τη χρήση συλλογών GLAM που

τα Πολιτιστικά Δικαιώματα, Ο αντίκτυπος των καθεστώτων πνευματικής ιδιοκτησίας στην απόλαυση του δικαιώματος στην επιστήμη και τον πολιτισμό, 2010,https://www.ohchr.org/en/Issues/CulturalRights/Pages/impactofintellectualproperty.aspx.

[76] Αυτή η ενότητα είναι προσαρμοσμένη από: Τεχνητή Νοημοσύνη και πνευματικά δικαιώματα στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς: απόψεις από το Creative Commons, 2021, https://pro.europeana.eu/post/artificial-intelligence-and-copyright-in-the-cultural-heritage-sector-views-from-creative-commons. Βλ., επίσης, Europeana, Exploring AI στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς, 2021,https://pro.europeana.eu/post/exploring-ai-in-the-cultural-heritage-sector.

[77] Creative Commons, Πρέπει να χρησιμοποιείται περιεχόμενο με άδεια CC για την εκπαίδευση της τεχνητής νοημοσύνης; Εξαρτάται, 2021,https://creativecommons.org/2021/03/04/should-cc-licensed-content-be-used-to-train-ai-it-depends/.

[78] Creative Commons, FAQ, https://creativecommons.org/faq/#artificial-intelligence-and-cc-licenses.

σχετίζονται με την ηθική, το απόρρητο και την προστασία δεδομένων πρέπει να αξιολογηθούν για να γίνει σαφής ο ταχέως εξελισσόμενος ρόλος που διαδραματίζει η τεχνητή νοημοσύνη στον τομέα των GLAM.

Συμπέρασμα

Οι βασικές λειτουργίες των GLAM για την πρόσβαση στην πολιτιστική κληρονομιά παρεμποδίζονται από ένα απαιτητικό και αφιλόξενο νομικό και πολιτικό περιβάλλον, που επιδεινώνεται από τη φύση των GLAM που αποστρέφονται τον κίνδυνο. Ενώ οι κανόνες βέλτιστης πρακτικής στα GLAM «επηρεάζουν τη λήψη αποφάσεων περισσότερο από τις νομοθετικές μεταρρυθμίσεις και τις υποθέσεις ορόσημο»,[79] τέτοιοι κανόνες χρειάζονται χρόνο για να αναπτυχθούν και δεν παρέχουν τη βεβαιότητα που μπορεί να προσφέρει η νομοθετική μεταρρύθμιση.

Ελλείψει βεβαιότητας και επαρκών διασφαλίσεων, τα GLAM είναι πιθανό να αναπτύξουν πρακτικές πιο αποτρεπτικές για τον κίνδυνο που περιορίζουν άσκοπα την ικανότητά τους να εκπληρώσουν τις λειτουργίες δημόσιου συμφέροντος. Εάν δεν συνεχίσουμε να υποστηρίζουμε αυτά τα ζητήματα, το παγκόσμιο νομικό και πολιτικό πλαίσιο είναι πιθανό να γίνεται όλο και λιγότερο υποστηρικτικό της αποστολής των GLAM να κάνουν τις συλλογές τους ανοιχτά προσβάσιμες στο κοινό για επαναχρησιμοποίηση. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής έχουν την ευθύνη να δημιουργήσουν ένα παγκόσμιο περιβάλλον πολιτικής που ευνοεί τη λειτουργία των GLAM που: (1) υποστηρίζει την αποστολή των GLAM να μοιράζονται τις συλλογές τους με τον κόσμο. (2) αναγνωρίζει και υποστηρίζει τα δικαιώματα των χρηστών να επωφελούνται από την πρόσβαση στον πολιτισμό και τη γνώση· (3) διατηρεί έναν ισχυρό και ακμάζοντα δημόσιο τομέα και (4) σέβεται και προστατεύει την πνευματική ιδιοκτησία των ιθαγενών.

Κατάλογος συντομογραφιών

CC: Creative Commons

CDL: Ελεγχόμενος ψηφιακός δανεισμός

CDSM: Πνευματικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά

CH: Πολιτιστική κληρονομιά

DRM: Διαχείριση Ψηφιακών Δικαιωμάτων

EC:Ευρωπαϊκή Επιτροπή

GLAMs: Γκαλερί, Βιβλιοθήκες, Αρχεία και Μουσεία

OOCW: Εργασία εκτός Εμπορίου

SCCR: Μόνιμη Επιτροπή του WIPO για τα πνευματικά δικαιώματα και τα συναφή δικαιώματα
TDM: Εξόρυξη κειμένων και δεδομένων

TPMs: Μέτρα Τεχνολογικής Προστασίας

UGC:Περιεχόμενο που δημιουργείται από τον χρήστη

[79] Hudson, E. (2020). Σχέδιο Εξαιρέσεις Πνευματικών Δικαιωμάτων: Από το Νόμο στα Βιβλία στο Νόμο σε Δράση (Νόμος πνευματικής ιδιοκτησίας και πληροφοριών του Κέιμπριτζ). Cambridge: Cambridge University Press.

WIPO: Παγκόσμιος Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας

Επιλεγμένες πηγές:

- Πνευματικά δικαιώματα - ICOM,https://icom.museum/en/our-actions/heritage-protection/copyright/
- D5.1 Έκθεση σχετικά με το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο για τις Πινακοθήκες και τα Μουσεία (GM) στην ΕΕ,https://zenodo.org/record/5070449#.YPa_8DYzb9F
- Συστάσεις της Europeana για τα πνευματικά δικαιώματα και τον ρόλο τους στον ψηφιακό μετασχηματισμό του τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς,https://pro.europeana.eu/post/recommendations-on-copyright-and-its-role-in-the-digital-transformation-of-the-cultural-heritage-sector
- Εγγύηση πρόσβασης στη γνώση: Ο ρόλος των βιβλιοθηκών (Ben White, Περιοδικό WIPO),https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2012/04/article_0004.html
- Μόνιμη Επιτροπή για τα Πνευματικά Δικαιώματα και τα Συναφή Δικαιώματα Τριακοστή όγδοη Σύνοδος Γενεύη, 1 έως 5 Απριλίου 2019 ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΗ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ (Benhamou)https://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/sccr_38/sccr_38_5.pdf
- Μόνιμη Επιτροπή Πνευματικών Δικαιωμάτων και Συγγενικών Δικαιωμάτων (Canat και Guibault)https://www.wipo.int/export/sites/www/copyright/en/limitations/pdf/museum_study.pdf
- Creative Commons, The Future of Museums Is Open, 2021,https://creativecommons.org/2021/05/18/the-future-of-museums-is-open/
- Creative Commons, ο νόμος περί πνευματικών δικαιωμάτων πρέπει να επιτρέπει στα μουσεία να εκπληρώσουν την αποστολή τους, 2020 https://creativecommons.org/2020/05/18/copyright-law-must-enable-museums-to-fulfill-their-mission/
- Ο Δημόσιος Τομέας εναντίον του Μουσείου: Τα όρια των πνευματικών δικαιωμάτων και οι αναπαραγωγές δισδιάστατων έργων τέχνης,https://www.jcms-journal.com/articles/10.5334/jcms.1021217/
- Σχέδιο νόμου του EIFL για τα πνευματικά δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένων των υποδειγμάτων εξαιρέσεων και περιορισμών για τις βιβλιοθήκες και τους χρήστες τους (2016) https://www.eifl.net/resources/eifl-draft-law-copyright-including-model-exceptions-and-limitations-libraries-and-their
- 21 για το 2021: Εξαιρέσεις – ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ,https://www.create.ac.uk/blog/2021/11/19/21-for- 2021-exceptions/
- 21 για το 2021: Ψηφιακή κληρονομιά και δημόσιος τομέας – ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ,https://www.create.ac.uk/blog/2022/01/07/21-for-2021-digital-heritage-and-the-public- domain/

[Τέλος εγγράφου]